

**SPRAWOZDANIE
Z DZIAŁALNOŚCI IHN PAN W 2019 ROKU**

Działalność Badawcza Zakładu Historii Nauk Społecznych, Oświaty i Organizacji Nauki w 2019 r.

Badania Zakładu Historii Nauk Społecznych, Oświaty i Organizacji Nauki (kierownik dr hab. Joanna Schiller-Walicka) koncentrowały się w 2019 r. na trzech obszarach tematycznych: historii piśmiennictwa średniowiecznego, dziejów oświaty i kultury umysłowej od XVII do XX w. oraz historii nauk humanistycznych i społecznych w XIX i XX w., odpowiadających trzem pracownikom: Badania nad Piśmiennictwem Średniowiecznym – Manuscripta.pl, Dzieje Oświaty i Antropologii Kultury oraz Dzieje Idei Humanistycznych i Społecznych. Ponieważ wielu pracowników zajmuje się jednocześnie kilkoma tematami, a niektóre z nich są blisko związane zarówno z problematyką historyczno-oświatową, jak i historią nauk humanistycznych i społecznych, ścisła współpraca między obiema pracowniami sprawia, że granice między nimi są dość płynne. Ponadto pracownia Dziejów Idei Humanistycznych i Społecznych, z racji zainteresowań kilku pracowników problematyką architektury jako czynnika kulturowego, blisko współpracuje z pracownią Historii Techniki.

Do najważniejszych osiągnięć pracowników Zakładu należy zaliczyć: zakończenie projektu badawczego Narodowego Programu Rozwoju Humanistyki (NPRH) *Clavis scriptorum et operum Medii Aevi Poloniae*, którego efektem jest ukazanie się w 2019 r. ogromnej, ponad 1600-stronicowej publikacji pod tym samym tytułem i której głównym współautorem jest dr hab. Jerzy Kaliszuk. Ważne rezultaty przyniosły także badania przeprowadzone w 2019 r. przez zespół realizujący projekt NPRH *Inwentarz dziedzictwa narodowego w zakresie rękopisów średniowiecznych*, pod kierownictwem dr. hab. Jacka Soszyńskiego. W wyniku licznych kwerend zarejestrowano setki rękopisów przebadanych z autopsji, odkrywając wiele tekstów нефunkcjonujących wcześniej w obiegu naukowym. Wyniki prac są na bieżąco rejestrowane w języku angielskim na stronie internetowej manuscripta.pl.

W 2019 r. ukazało się kilka monografii autorstwa członków Zakładu: dr Alicja Urbanik-Kopeć opublikowała książkę *Instrukcja nadużycia. Służące w XIX-wiecznych polskich domach*, Katowice 2019, ss. 310; dr Monika Wiśniewska wydała dwie książki: *Przedszkola Polski „ludowej”. Ideologizacja instytucji (1944–1965)*, Warszawa 2019, ss. 568 oraz Stefana Wyszyńskiego, *Pro memoria*, t. 8: 1961, Warszawa 2019, ss. 270, w jej opracowaniu i ze wstępem jej autorstwa. Mgr Sławomir Szyller, jako współautor, ogłosił wydany przez Bibliotekę Narodową prawie 1000-stronicowy *Catalogue of Extant Manuscripts from the Former Załuski Library – the First Polish National Library*.

Nagrody i wyróżnienia otrzymali: dr hab. Jerzy Kaliszuk za swoją rozprawę habilitacyjną *Codices deperditi. Średniowieczne rękopisy łacińskie Biblioteki Narodowej utracone w czasie drugiej wojny światowej* otrzymał w 2019 r. prestiżową nagrodę Prezesa Rady Ministrów, dr Alicja Urbanik-Kopeć Nagrodę Klio drugiego stopnia za wkład w popularyzację historii, przyznawaną przez Porozumienie Wydawców Książki Historycznej, za monografię *Anioł w domu, mrówka w fabryce*. Za tę monografię była także nominowana do Nagrody Historycznej „Polityki”. Dr Andrzej Skalimowski uhonorowany został aż sześć-

ma nagrodami i nominacjami do nagrody za swoją monografię *Sigalin. Towarzysz odbudowy*: Nagrodą im. Karola Małcużyńskiego za najlepsze varsaviana, przyznawaną przez Związek Autorów i Kompozytorów Scenicznych, Nagrodą w konkursie im. Hanny Szwanowskiej za najlepsze varsaviana, przyznawaną przez Towarzystwo Miłośników Historii, Nagrodą Warszawskiej Premiery Literackiej za warszawską książkę miesiąca, przyznawaną przez Radę Miasta Stołecznego Warszawy, Fundację Kultury Polskiej, Muzeum Literatury, Staromiejski Dom Kultury i Stowarzyszenie Księgarzy Polskich, wyróżnienie w konkursie o Nagrodę im. Jerzego Skowronka za najlepszą książkę z historii i archiwistyki, przyznawaną przez „Książki”, nominacją do Nagrody im. Jana Jędrzejewicza za najlepszą polską książkę z historii nauki i techniki, przyznawaną przez Komitet Historii Nauki i Techniki PAN i Kasę im. Józefa Mianowskiego – Fundację Popierania Nauki, nominacją do Nagrody Historycznej im. Kazimierza Moczarskiego, przyznawaną przez Radę Miasta Stołecznego Warszawy, nominacją do Nagrody Literackiej, przyznawaną przez Radę Miasta Stołecznego Warszawy. Mgr Daniel Sunderland otrzymał Stypendium Miasta Łodzi, przyznawane przez Prezydentkę Miasta Łodzi, za wybitne osiągnięcia naukowe.

W 2019 r. awans naukowy uzyskała dr Paulina Pludra-Żuk po obronieniu pracy doktorskiej „*Aurora*” Piotra Rigi. *Transmisja i funkcja na przykładzie polskich rękopisów*.

Badania nad Piśmiennictwem Średniowiecznym – Manuscripta.pl

W ramach przyznanego jesienią 2017 r. grantu NPRH *Inwentarz dziedzictwa narodowego w zakresie rękopisów średniowiecznych*, pod kierownictwem dr. hab. Jacka Soszyńskiego problematyką tą zajmują się spośród pracowników IHN PAN: dr hab. Jerzy Kaliszuk, dr Paulina Pludra-Żuk, mgr Sławomir Szyller, mgr Karolina Figaszewska oraz mgr Mateusz Marszałkowski. W projekcie uczestniczą także pracownicy Instytutu Sztuki PAN (Irina Chachulska) oraz Biblioteki Uniwersytetu Warszawskiego (Agnieszka Fabiańska). W 2019 r. kontynuowano rejestrację rękopisów z literatury i weryfikację zarejestrowanych zabytków na podstawie autopsji. Zbadano przeszło 1500 kodeksów, nadając tyleż numerów MSPL. Liczba zarejestrowanych i opisanych z autopsji kodeksów wynosi obecnie prawie 4000, co stanowi niemal połowę manuskryptów znanych w literaturze na podstawie kwerend. W trakcie prac odnaleziono w muzeum przy opactwie cystersów w Sulejowie rękopis uważany za zaginiony. W zakresie poszukiwań fragmentów rękopisów zarejestrowano przeszło 1000 kolejnych jednostek. Najważniejszym efektem drugiego roku prac nad projektem jest potwierdzenie faktu, że wielka liczba fragmentów zachowanych w zbiorach polskich stanowi kapitalny materiał źródłowy, którego istnienie nie było dotychczas poważnie brane pod uwagę przez historyków.

Obok kierowania i udziału w pracach zespołu badawczego manuscripta.pl dr hab. Jacek Soszyński kontynuował prace nad tematem *Transmisja tekstu biblijnego w średniowieczu*. Celem jego badań jest ustalenie dróg importu do Polski tekstu biblijnego jako najważniejszego i najobficiej zachowanego tekstu kolportowanego w wiekach średnich. Ustalenie kierunków rozpowszechniania się Biblii zweryfikuje dotychczas sformułowane tezy na temat kontaktów intelektualnych między środowiskami polskimi a zagranicą. Kontynuowano kwerendę w polskich zbiorach rękopiśmiennych w celu zestawienia pełnego wykazu średniowiecznych kopii tekstu Biblii. Kwerenda prowadzona była dwoma torami:

w literaturze przedmiotu oraz w bibliotekach i archiwach. Obecnie spis wszystkich zachowanych kopii wynosi przeszło trzysta egzemplarzy. Rękopisy te są systematycznie szczegółowo opisywane. Dotychczasowe wyniki swoich badań w ramach tego tematu J. Soszyński prezentował na dwóch konferencjach międzynarodowych, wygłaszając referaty: *Medieval Latin Biblical Manuscripts in Polish Collections: An Overview of Extant Source Materials* (European Association of Biblical Studies Annual Conference, Warszawa, 11–14 sierpnia 2019) oraz *Rękopiśmienne Biblie w zbiorach Baworowskich* (konferencja *Kolekcje prywatne w zbiorach książki dawnej*, Ossolineum, Wrocław, 18–19 czerwca 2019).

Kolejnym zagadnieniem, którym J. Soszyński zajmował się w 2019 r., było *Kronikarstwo uniwersalne w historii rozwoju europejskiego życia intelektualnego*. Przeprowadził analizę *Królewieckiej kroniki uniwersalnej* – XIII-wiecznego tekstu historiograficznego (przypuszczalnie o proveniencji śląskiej), który odgrywał istotną rolę w kształtowaniu świadomości historycznej członków Zakonu Krzyżackiego i posłużył Janowi Długoszowi jako źródło w przygotowaniu jego *Roczników*. Kwerenda w polskich zbiorach rękopiśmiennych ujawniła istnienie dwóch odpisów (Biblioteka Gdańska PAN, rękopis Ms Mar. F 249 i Biblioteka Kapituły Krakowskiej, rękopis 219), które w sytuacji, gdy najważniejszy rękopis królewiecki zaginął w czasie II wojny światowej, urastają do rangi podstawowych. Efektem prac ma być studium źródłoznawcze i ewentualna edycja krytyczna tekstu.

Kontynuował także pracę nad tematem *Średniowieczne rękopisy w Bibliotece Litewskiej Akademii Nauk w Wilnie*. Dotyczyły one uzupełniania rozpoczętych wcześniej opisów manuskryptów i tworzenia inwentarza przeznaczonego do druku. Pierwsza wersja inwentarza została zamknięta – przekazanie jej do druku planowane jest na 2020 r. J. Soszyński opublikował także artykuł omawiający szczegółowo fragmenty najstarszego rękopisu żywota Doroty z Mątowów – domniemanego autografu Jana z Marienwerder, uważanego za bezpowrotnie stracony w okresie II wojny światowej, a odkrytego wśród destruktyw Biblioteki Wróblewskich.

W 2019 r. J. Soszyński ogłosił drukiem kilka publikacji, w tym dwa artykuły w języku litewskim (opublikowane w pracy zbiorowej *Ženkļai, simbolīai, prasmēs. Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės tyrimai pagalbinių istorijos mokslų aspektu*, Lietuvos istorijos institutas, Wilno 2019), artykuł omawiający efekty pierwszego roku pracy zespołu manuscripta.pl (*Pierwszy rok prac nad „Inwentarzem dziedzictwa narodowego w zakresie rękopisów średniowiecznych”*). Opracował także biogram Franciszka Skorony, opublikowany w tomie piątym słownika *Polski wkład w przyrodznawstwo i technikę. Słownik polskich i związanych z Polską odkrywców, wynalazców oraz pionierów nauk matematyczno-przyrodniczych i techniki*, Warszawa 2019. Wziął udział w dwóch konferencjach: krajowej (*Rękopisy w katalogu centralnym NUKAT*, wystąpienie na konferencji *Zbiory specjalne polskich bibliotek naukowych w katalogu centralnym NUKAT*, Biblioteka Uniwersytecka, Warszawa, 25–26 listopada 2019) i zagranicznej (*Badania proveniencyjne nad dawną książką i ich potencjał*, konferencja *Pagalbiniai istorijos mokslai Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės tyrimuose*, Lietuvos istorijos institutas, Wilno, 25–26 kwietnia 2019). Był współorganizatorem trzech konferencji, w tym dwóch międzynarodowych. Współpracuje z Mississippi State University, Starkville w ramach projektu *Repertorium Chronicarum: A Bibliography of the Manuscripts of Medieval Latin Chronicles* oraz z Lietuvos istorijos institutas w Wilnie, z którym realizuje projekt *Średniowieczne rękopisy w Bibliotece Litewskiej Akademii Nauk w Wilnie*.

Dr hab. Jerzy Kaliszuk kontynuował badania w ramach projektu *Inwentarz dziedzictwa narodowego w zakresie rękopisów średniowiecznych*. Zarejestrował około 250 rękopisów i opracował na podstawie autopsji rękopisy z Biblioteki Wyższego Seminarium Duchownego we Włocławku (96 rękopisów) i Biblioteki Uniwersytetu Wrocławskiego (200 rękopisów). Prowadził kwerendy w bibliotekach i archiwach Poznania i Wrocławia. Jako efekt kilkuletniego projektu badawczego NPRH ukazała się w 2019 r. ogromna, ponad 1600-stronicowa publikacja *Clavis scriptorum et operum Medii Aevi Poloniae*, której J. Kaliszuk jest współautorem. Ogłosił także dwa artykuły, poświęcone księgozbiорom benedyktyńskim w średniowiecznej Polsce. Wziął udział w dwóch konferencjach, na których wygłosił referaty (*Rejestracja i opisywanie rękopisów średniowiecznych w zbiorach polskich. Stan i perspektywy badawcze*. Konferencja *Inwentaryzacja zabytków w Polsce. Dzieje, metody, osiągnięcia*, Wydział Sztuk Pięknych UMK, Toruń, 23–25 października 2019 oraz *Losy rękopisów średniowiecznych z klasztoru świętokrzyskiego po 1819 roku*. Konferencja *200 lat kasaty Świętego Krzyża. Kasata opactwa benedyktyńskiego ze Świętego Krzyża na Łyścu w 1819 roku. Przyczyny, przebieg, konsekwencje*, Klasztor Misjonarzy Oblatów Maryi Niepokalanej, Stowarzyszenie Per Crucem, Polskie Radio Kielce, Wydział Humanistyczny UJK, Święty Krzyż, 31 maja – 1 czerwca 2019). Jest także jednym z wykonawców w projekcie badawczym NPRH *Epoka jagiellońska i jej dziedzictwo w I Rzeczypospolitej do 1795 roku. Źródła do dziejów wojskowości polskiej w epoce Jagiellonów*. Za swoją rozprawę habilitacyjną *Codices deperditi. Średniowieczne rękopisy łacińskie Biblioteki Narodowej utracone w czasie drugiej wojny światowej* otrzymał w 2019 r. prestiżową nagrodę Prezesa Rady Ministrów.

Dr Paulina Pludra-Żuk zakończyła badania nad tematem „*Aurora*” Piotra Rigi. *Transmisja i funkcja na przykładzie polskich rękopisów*. Na podstawie rozprawy pod tym tytułem uzyskała w 2019 r. stopień doktora nauk humanistycznych. Obecnie pracuje nad przygotowaniem pracy do druku. Przedstawia ona nieopracowane dotychczas zagadnienie użytkowników *Aurory* w średniowieczu i funkcji tekstu na podstawie rękopisów powiązanych z ziemiami Królestwa Polskiego. Wyniki swoich badań przedstawiła na międzynarodowej konferencji: „*Aurora*” in Medieval Poland: Delivery and Function of the Text, wystąpienie na European Association of Biblical Studies Annual Conference, Warszawa, 11–14 sierpnia 2019.

W ramach udziału w projekcie badawczym *Inwentarz dziedzictwa narodowego w zakresie rękopisów średniowiecznych* kontynuowała prowadzenie kwerendy w literaturze i weryfikowała wyniki w postaci autopsji rękopisów w repozytoriach w terenie: w Archiwum Archidiecezjalnym w Gnieźnie, Archiwum i Bibliotece Polskiej Prowincji Dominikanów w Krakowie, Archiwum Klasztoru Ojców Paulinów na Skalce, Bibliotece Jagiellońskiej, Bibliotece Gdańskiej PAN, Bibliotece Ossolineum we Wrocławiu, Bibliotece Naukowej PAU i PAN w Krakowie, Muzeum im. Józefa Jarzębowskiego w Licheniu. Swoje doświadczenia wykorzystywała w artykule *Czy potrzebna nam fragmentologia? Na marginesie pierwszego numeru pisma „Fragmentology”*, który ma na celu przybliżenie polskim badaczom aktualnych tendencji i perspektyw w dziedzinie badań nad fragmentami rękopiśmiennymi.

Kolejny temat badań P. Pludry-Żuk to *Nieznany spis zajęć na wydziale artium Uniwersytetu Krakowskiego z lat 1475–1477*. Efektem jest opracowanie nieznanego dotychczas listy wykładów i ćwiczeń, które odbywały się na Wydziale Sztuk Uniwersytetu Krakowskiego w latach 1475–1477. Jest to jedno z nielicznych świadectw praktycznej realizacji progra-

mu nauczania sztuk wyzwolonych w Krakowie przed 1487 r. Zostanie ono opublikowane w formie artykułu.

P. Pludra-Żuk rozpoczęła także prace nad projektem *Medieval Manuscript Fragments of Teutonic Prussia in Collections of the Parker Library in Cambridge, the Elbląg Library and the University Library in Toruń as the Evidence in Reconstructing the History of Collections*. Dotyczy on średniowiecznych fragmentów rękopiśmiennych, należących obecnie do zbiorów Biblioteki Elbląskiej i Biblioteki Uniwersyteckiej w Toruniu, oraz kolekcji 39 rękopisów o proveniencji elbląskiej, wchodzących obecnie w skład zbiorów Biblioteki Parkera w Corpus Christi College w Cambridge. Projekt realizowany jest we współpracy z Cyfrowym Laboratorium Badawczym Średniowiecznych Fragmentów Rękopiśmiennych „Fragmentarium”, Biblioteką Elbląską i Biblioteką Uniwersytecką w Toruniu. Ma on na celu przeanalizowanie fragmentów użytych w oprawach rękopisów średniowiecznych i starych druków, w ogromnej większości nieopracowanych, i próbę uzupełnienia na ich podstawie obecnego stanu wiedzy dotyczącego funkcjonowania lokalnego rynku książki.

Mgr Sławomir Szyller kontynuował prace w ramach projektu *Inwentarz dziedzictwa narodowego w zakresie rękopisów średniowiecznych*. Rejestrował na podstawie literatury zabytki rękopiśmienne w bibliotekach i archiwach – łącznie 212 pozycji bibliograficznych, w tym 185 katalogów rękopisów bibliotek zagranicznych. Weryfikacja na podstawie autopsji zarejestrowanych rękopisów była przeprowadzona w następujących bibliotekach i archiwach: Kraków: Archiwum Paulinów na Skałce, Archiwum Polskiej Prowincji Dominikanów, Biblioteka Czartoryskich, Biblioteka Dominikanów, Biblioteka Jagiellońska, Biblioteka PAU i PAN, Muzeum Narodowe, Zamek Królewski na Wawelu; Gniezno: Archiwum Archidiecezjalne; Sulmierzyce: Muzeum Regionalne; Zielona Góra: Biblioteka Uniwersytetu Zielonogórskiego. W sumie zarejestrował w 12 instytucjach 344 rękopisy i 598 fragmentów. Ponadto na podstawie poszukiwań zarówno w drukowanych katalogach, jak i w bazach danych (katalogach bibliotecznych i specjalistycznych) zarejestrował 374 rękopisy polskiej proveniencji, przechowywane w 17 bibliotekach zagranicznych. Jako współautor ogłosił wydany przez Bibliotekę Narodową prawie 1000-stronicowy *Catalogue of Extant Manuscripts from the Former Załuski Library – the First Polish National Library*, a także artykuł *Jan Burcardi i jego kolekcje kazań*. Wziął udział w konferencji *Textus et pictura. Średniowieczny kodeks rękopiśmienny jako przedmiot studiów interdyscyplinarnych*, Wydział Sztuk Pięknych UMK, Biblioteka Uniwersytecka, Toruń, 12–13 grudnia 2019, na której wygłosił referat *Opis rękopisu w zależności od jego zawartości*.

Mgr Karolina Figaszewska, jako członek zespołu badawczego *Inwentarz dziedzictwa narodowego w zakresie rękopisów średniowiecznych*, prowadziła kwerendy w bibliotekach i archiwach Poznania, Gniezna, Wrocławia, Włocławka, Szczecina, Zakrocymia. Poza tym w ramach projektu Manuscripta.pl odbyła miesięczny staż w Archiwum Państwowym we Wrocławiu, który umożliwił wejście do magazynu w celu wykonania systematycznej kwerendy wśród najstarszych zespołów. Łącznie przejrzała ok. 150 tysięcy jednostek archiwalnych. W 349 jednostkach udało się odnaleźć nieznaną dotychczas makulaturę średniowieczną, której ilość oszacować można na ok. 500 jednostek. Na bazie swoich odkryć opublikowała artykuł *Fragmenty rękopisów średniowiecznych – stan badań i perspektywy badawcze. Średniowieczne fragmenty zachowane w Archiwum Państwowym w Szczecinie*. Wzięła także udział w konferencji *Textus et pictura. Średniowieczny kodeks rękopiśmienny jako przedmiot studiów interdyscyplinarnych* (Wydział Sztuk Pięknych UMK,

Biblioteka Uniwersytecka, Toruń, 12–13 grudnia 2019), na której przedstawiła referat *Problematyka opisu fragmentów rękopiśmiennych*.

Mgr Mateusz Marszałkowski, ostatni uczestnik projektu *Inwentarz dziedzictwa narodowego w zakresie rękopisów średniowiecznych*, zajmował się wprowadzaniem danych do bazy, a także odbył dwie kwerendy w Archiwum Archidiecezjalnym w Gnieźnie, mające na celu rejestrację przechowywanych tam rękopisów średniowiecznych.

W ramach tematu *Średniowieczne kodeksy iluminowane z cysterskiego skryptorium w Pelplinie. Problematyka zabytkoznawcza*, który jest jednocześnie tytułem jego rozprawy doktorskiej, napisał wszystkie rozdziały analityczne, łącznie z katalogiem. Z całego zbioru rękopisów średniowiecznych przechowywanych w Bibliotece Diecezjalnej w Pelplinie (272 woluminy) wyodrębnił – w drodze analizy dekoracji filigranowej – manuskrypty, które z pewnością lub z dużym prawdopodobieństwem wykonano w klasztorze cystersów pelplińskich w XIV i XV w. (30 woluminów). W kolejnych rozdziałach opracował zagadnienia kodykologiczne, paleograficzne i historyczno-artystyczne. Efektem prac nad tym tematem są dwa artykuły, jakie ukazały się drukiem w 2019 r.: *Dekorator pelplińskiego Graduła L13 i jego oeuvre* oraz *Zdobienia filigranowe. Analiza styloznawcza*. Dwukrotnie wystąpił na konferencjach krajowych z referatami: *Opis dekoracji. O potrzebie rozbudowanej analizy warstwy artystycznej rękopisu* (konferencja *Textus et pictura. Średniowieczny kodeks rękopiśmienny jako przedmiot studiów interdyscyplinarnych*, Wydział Sztuk Pięknych UMK, Biblioteka Uniwersytecka, Toruń, 12–13 grudnia 2019, której był współorganizatorem) oraz *Rękopiśmienna spuścizna średniowiecznego skryptorium cystersów w Pelplinie. Próba charakterystyki* (konferencja „Mądrość zbudowała sobie dom...” Państwo krzyżackie w Prusach, Muzeum Zamkowe, Malbork, 15–17 listopada 2019).

Dzieje Oświaty i Antropologii Kultury

Badania prowadzone w 2019 r. stanowiły po części kontynuację rozpoczętych wcześniej i koncentrowały się wokół zagadnień związanych z wynikami reform Komisji Edukacji Narodowej (prof. dr hab. Kalina Bartnicka), historią szkolnictwa średniego i wyższego, zwłaszcza uniwersytetów, u schyłku XVIII, w XIX i XX w. oraz kształtem i rozwojem *curriculum* uniwersyteckiego w zakresie humanistyki (prof. dr hab. Kalina Bartnicka, dr hab. Joanna Schiller-Walicka, dr Michał Piekarski), oświatowych, naukowych i kulturalnych relacji polsko-rosyjskich w XIX i XX w. (dr hab. Joanna Schiller-Walicka, mgr Michał Jasiński). Szkolnictwem wyznaniowym oraz oświatą polonijną po II wojnie światowej zajmowała się dr Monika Wiśniewska, a mgr Daniel Sunderland kontynuował, w nieco innej perspektywie, badania dotyczące treści podręczników szkolnych i czynników politycznych, społecznych i kulturowych mających wpływ na te treści. Tematy nowe, związane z historią oświaty i kultury w XIX i XX w., podjęli: prof. dr hab. Jan Piskurewicz, który jesienią 2019 r. wrócił do pracy w IHN PAN po kilkuletnim urlopie bezpłatnym (polsko-włoskie stosunki naukowo-kulturalne w dwudziestolecu międzywojennym) oraz dr Alicja Urbanik-Kopeć (zawód guwernantki w Królestwie Polskim w drugiej połowie XIX w.).

Prof. dr hab. Kalina Bartnicka zajmowała się tematem „*Profesor uniwersytetu*”. *Kształtowanie się, rozwój pojęcia i „zawodu” profesora uniwersytetu w Rzeczypospolitej w okresie od połowy XVIII do połowy XX wieku*. W wyniku reform KEN uniwersytety, czyli Szkoły

Główne, musiały zrezygnować z pełnej autonomii, a ich profesorowie przestawali być członkami uniwersytetu jako zamkniętej korporacji, kierującej się tylko własnymi interesami. Podporządkowanie kadry profesorskiej władzy szkolnej państwa powodowało systematyczne rozszerzanie zadań nakładanych na uniwersytety i ich profesorów. Uzależnienie profesorów od państwa stopniowo wzrastało; stawali się też pracownikami państwa, coraz bardziej odpowiedzialnymi za realizację polityki szkolnej i naukowej władz. Jednocześnie rosła jednak samoświadomość naukowa i zawodowa profesorów, co prowadziło – i prowadzi – do stałych konfliktów urzędników państwowych z profesorami. Badanie tych zależności może być bardzo istotne dla zrozumienia historii uniwersytetów, ich miejsca w społeczeństwie, samoświadomości naukowej i zawodowej oraz odpowiedzialności narodowej i społecznej profesorów. W ramach tego zagadnienia K. Bartnicka zajmowała się przede wszystkim okresem przełomu XVIII i XIX w., gromadziła źródła i literaturę. Podczas Zjazdu Historyków Wychowania 13–15 października w Poznaniu (zasiadała w jego Komitecie Programowym) przedstawiła pierwsze efekty swoich badań w referacie *Człowiek „akademii” – nauczyciel czy urzędnik? Specyficzne okoliczności ukształtowania się pojęcia i „zawodu” profesora uniwersytetu w Polsce na przełomie XVIII i XIX wieku*.

Wspólnie z dr hab. Katarzyną Dormus przygotowała także przyjęty do druku w „Rozprawach z Dziejów Oświaty” obszerny artykuł *The Commission of National Education and Its Transformation in the Years 1773–1794*.

Prof. dr hab. Jan Piskurewicz zakończył przygotowywać do druku książkę *Madame Curie, Langevin, Einstein, Rutherford i inni... Wątki naukowe, pedagogiczne, społeczne i polityczne*. Uwzględnił w niej wiele mało znanych źródeł, a cała książka stanowi istotne *novum* w kontekście istniejącej literatury o Marii Skłodowskiej-Curie. Ponadto prowadził kwerendę do tematu o polsko-włoskich stosunkach naukowo-kulturalnych w dwudziestoleciu międzywojennym, dotyczącym zwłaszcza działalności Romana Pollaka i Giovanniego Mavera. Opublikował trzy artykuły: *Maria Skłodowska-Curie i Ernest Rutherford. Przyjaźń, współpraca i rywalizacja*, związany tematycznie z ukończoną właśnie książką, a także dwa teksty poświęcone sytuacji nauki polskiej w międzywojniu: *Uczeni o swojej sytuacji materialnej – w kontekście I Zjazdu Nauki Polskiej (1920 rok)* i *Antoni Bolesław Dobrowolski o związkach oświaty z nauką – w kontekście dyskusji na temat organizacji i rozwoju nauki w niepodległej Polsce*. Na konferencji *Model Rome: International Capital Cities of Science and Arts in the 20th Century*, Deutsches Historisches Institut, Deutsches Archäologisches Institut, Suomen instituutti, Unione internazionale degli istituti di archeologia, storia e storia dell'arte, Rzym, 22–24 października 2019 przedstawił referat *Il Centro polacco di Roma dinanzi alla politicizzazione della ricerca e della cultura nel periodo fascista*.

Dr hab. Joanna Schiller-Walicka zajmowała się trzema zagadnieniami. Pierwszym były *Nauki humanistyczne na Uniwersytecie Warszawskim w XIX wieku*. W 2019 r. zakończyła prace nad tym tematem, których efektem jest przygotowanie monografii *Nauki humanistyczne na Uniwersytecie Warszawskim. Pierwsze stulecie 1816–1915*, ss. 344. Książka uzyskała pozytywne recenzje wydawnicze, jest po redakcji i ma ukazać się w 2020 r. w ramach serii *Monumenta Universitatis Varsoviensis*. Oprócz tego wspólnie z prof. Wojciechem Tygielskim zredagowała i napisała wstęp do tomu drugiego tej edycji pt. *Nauki humanistyczne na Uniwersytecie Warszawskim. Drugie stulecie 1915–2016*.

Drugim tematem byli *Profesorowie szkół średnich i wyższych Królestwa Polskiego*. W ramach tego zagadnienia J. Schiller-Walicka przygotowuje artykuł *Przemiany poglądów*

naukowych i politycznych rosyjskich profesorów Cesarskiego Uniwersytetu Warszawskiego. Problem dotyczy zmian w czasie, w zależności od klimatu społeczno-politycznego Imperium i jego polityki narodowościowej, postaw politycznych i światopoglądu naukowe- go i społecznego profesorów warszawskiej uczelni, przybyłych do Warszawy z głębi Rosji. Ukazuje on ewolucję ich stanowiska od przewagi postaw liberalnych i życzliwych Polakom do nasilającego się światopoglądu konserwatywnego i nacjonalistycznego. Temat trzeci to kontynuacja zainteresowania postacią Romana Dmowskiego. W 2019 r. ukazał się artykuł *Naród, państwo, terytorium. Roman Dmowski wśród rosyjskich kadetów*, w którym J. Schiller-Walicka przedstawiła poglądy polityczne Dmowskiego w czasie I wojny światowej. Celem dalszych badań jest opracowanie artykułu poświęconego jego poglądom na temat szkolnictwa – krytyki znanego mu z autopsji rosyjskiego szkolnictwa średniego i wyższego (był absolwentem gimnazjum rosyjskiego w Warszawie i Cesarskiego Uniwersytetu Warszawskiego) oraz jego wizji reformy nauczania w kontekście potrzeb społeczeństwa polskiego. Ponadto w 2019 r. ukazały się jej trzy artykuły: *Zachować pamięć. Znaczenie Archiwum Polskiej Akademii Nauk i jego zbiorów dla badań nad historią nauki i oświaty*; *Jak być (zostać) dobrym historykiem? (Marcin Kula, „Jerzy Jedlicki. Historyk nietypowy”)* oraz, w ramach badań nad stanem nauczycielskim w Królestwie Polskim, artykuł *Wojciech Bogumił Jastrzębowski. Biografia i działalność nauczycielska*.

Dr Michał Piekarski zajmował się zagadnieniem *Studenci muzykologii Uniwersytetu Wiedeńskiego pochodzący z ziem polskich (1900–1937)*. Dzięki współpracy nawiązanej z Institut für Kunst- und Musikhistorische Forschungen der Österreichischen Akademie der Wissenschaften prowadził półtoramiesięczną kwerendę w zbiorach archiwalnych Uniwersytetu Wiedeńskiego, gdzie odnalazł wiele niezbadanych dotąd materiałów. Szczególną uwagę poświęcił postaci Karola Mikulego, o którego twórczości mówił w referacie *Pieśni Karola Mikulego w kontekście twórczości jego epoki* na konferencji *Musica Galiciana* (Instytut Muzyki Uniwersytetu Rzeszowskiego, 18–19 listopada 2019). Wystąpił także na sympozjum historii muzyki XIX w. (Instytut Sztuki PAN, Warszawa, 14–15 marca 2019), na którym przedstawił referat *Szkolnictwo muzyczne Warszawy i Lwowa jako element polityki zaborcy i działalność na rzecz społeczeństwa polskiego w XIX wieku*. W 2019 r. ogłosił cztery artykuły: *Obraz Rosji i Rosjan na łamach warszawskiego czasopisma „Muzyka” (1924–1938)*; *Wkład Lwowa w polską muzykę sakralną. Od „Missa Paschalis” Marcina Leopolda po „Stabat Mater” Karola Szymanowskiego*; *Zajęcia z zakresu muzykologii na Uniwersytecie Stefana Batorego. Przyczynek do dziejów uczelni* oraz artykuł w języku niemieckim *Lemberg und Wien. Ein Beitrag zur Geschichte der musikalischen Beziehungen zwischen beiden Städten*, opublikowany na łamach „Jahrbuch des Wissenschaftlichen Zentrums der Polnischen Akademie der Wissenschaften in Wien”.

Dr Alicja Urbanik-Kopeć zakończyła prace nad tematem *Instrukcja nadużycia. Służące w XIX-wiecznych polskich domach*. W czerwcu 2019 r. opublikowana została jej monografia pod tym tytułem (Katowice 2019, ss. 310), która była efektem pracy prowadzonej w 2018 i pierwszej połowie 2019 r. Również w tym roku zakończyła swój projekt badawczy NCN *Preludium Anioł w domu, mrówka w fabryce. Alternatywne modele emancypacyjne dostępne dla robotnic fabrycznych Królestwa Polskiego w drugiej połowie XIX i na początku XX wieku*. Za napisaną w ramach tego projektu monografię *Anioł w domu, mrówka w fabryce*, Krytyka Polityczna 2018, ss. 287 otrzymała Nagrodę Klio drugiego stopnia za wkład w popularyzację historii, przyznawaną przez Porozumienie Wydawców

Książki Historycznej, a także była nominowana do Nagrody Historycznej „Polityki” za tę książkę.

Następnie zajmowała się prowadzeniem kwerend i porządkowaniem materiałów związanych z pisaną właśnie książką o prostytutce w XIX w. w Królestwie Polskim, która ma ukazać się nakładem Krytyki Politycznej w 2020 r. Podjęła także badania nad trzecim tematem *Najbiedniejsze w świecie istoty. Tożsamość i aspiracje guwernantek w Królestwie Polskim (1830–1914) w kontekście zmiany społecznej i kulturowej*. Celem projektu jest prześledzenie aspiracji zawodowych, edukacyjnych i emancypacyjnych guwernantek w Królestwie Polskim od powstania listopadowego do przełomu XIX i XX w. w kontekście nakładanych na nie wymagań i stawianych przed nimi oczekiwań społecznych. Efektem prac ma być monografia, planowana jako rozprawa habilitacyjna. Z tematem tym wiąże się przygotowany do druku artykuł *From Seamstress to Typesetter: A Project of Vocational Schools for Women in the Kingdom of Poland (1870–1895)*, który ma być opublikowany w Paryżu, w pracy zbiorowej *Les Femmes et le savoir. Women and Knowledge. Frauen und Wissen*. W 2019 r. A. Urbanik-Kopec ogłosiła artykuł *Julian Ochorowicz and the New Type of Phenomena: A Story About a Scientific Article in an International Debate About the Fringes of Modernity* („Analecta. Studia i Materiały z Dziejów Nauki”), a także uczestniczyła w trzech konferencjach, na których wygłosiła referaty: *Servants and Ladies: About Female Relationships in Urban Middle-Class Households at the Turn of the 20th Century* (World Conference on Women’s Studies *From Women Emancipation to Sustainable Development*, Wydział Nauk Społecznych SGGW, World Center for Women Studies, Instytut Historii UAM, Warszawa, 10–12 października 2019), *Historie na marginesach. Wyzwania badawcze w pracy nad dokumentami osobistymi kobiet z klasy pracującej w drugiej połowie XIX wieku na ziemiach polskich* (konferencja *Wyzwania Źródłowe w badaniach nad historią płci*, Instytut Historyczny UW, Warszawa, 27 września 2019), „*A to dlatego, że go nie kochałam*”. *Historia rozwodu Elizy Orzeszkowej w rzeczywistości prawnej Królestwa Polskiego w drugiej połowie XIX wieku* (konferencja *Kobiety w prawie*, Wydział Prawa Uniwersytetu w Białymstoku, Białystok, 7 marca 2019).

Dr Monika Wiśniewska zajmowała się dziejami szkolnictwa wyznaniowego w Polsce w XX w. W ramach tej problematyki zorganizowała w IHN PAN ogólnopolską konferencję *Szkolnictwo wyznaniowe i jego oddziaływanie na życie społeczno-kulturalne państwa i regionu w XX wieku*. Przedstawiła na niej referat *Biskup Kazimierz Romaniuk – naukowiec, prefekt, wykładowca, rektor Wyższego Metropolitalnego Seminarium Duchownego w Warszawie*, a także przygotowała artykuł poświęcony bp. Romaniukowi, w którym wykorzystała odkryte przez siebie nowe źródła biograficzne. Pracowała ponadto w ramach projektu MNiSW *Pomniki polskiej myśli filozoficznej, teologicznej i społecznej XX i XXI wieku* nad przygotowaniem do druku zapisków prymasa Stefana Wyszyńskiego z lat 1956, 1957 i 1961. W 2019 r. ukazał się tom ósmy tych zapisków za 1961 r., w opracowaniu i ze wstępem M. Wiśniewskiej. Zbierała także materiały do tematu *Edukacja polonijna po II wojnie światowej*. W ramach tej problematyki opublikowała w „Przeglądzie Historyczno-Oświatowym” artykuł *Edukacja polonijna po drugiej wojnie światowej. Stan badań*.

W 2019 r. ukazała się drukiem jej obszerna monografia (ss. 568) *Przedszkola Polski „ludowej”. Ideologizacja instytucji (1944–1965)*. Ponadto ogłosiła kilka artykułów: związanych tematycznie z badaniami nad szkolnictwem wyznaniowym i polonijnym – *Duszpasterstwo polonijne Kościoła rzymskokatolickiego w ostatnim programie rządowym PRL*;

Szkolnictwo wyznaniowe i nauczanie religii w świetle osobistych zapisków prymasa Stefana Wyszyńskiego z 1961 roku; *Upaństwowienie przedszkoli żydowskich w Polsce „ludowej”*, i poświęconych innym zagadnieniom: *Dlaczego Polacy wciąż wracają do historii?* (Gerhard Gnauck, „*Polen verstehen. Geschichte, Politik, Gesellschaft*”); *Jak uprawiać historię edukacji artystycznej* (Joanna Grabowska, „*Akademia Sztuk Pięknych w Krakowie w latach 1945–1956*”); *Od prymasa Wyszyńskiego do Głęmpa. Spadek czy wzrost znaczenia Kościoła?*. Wzięła udział w kilku konferencjach, na których wygłosiła referaty: *Edukacja polonijna po drugiej wojnie światowej* (konferencja *Polskie wychodźstwo i jego przyczyny podczas drugiej wojny światowej i po jej zakończeniu*, Światowa Rada Badań nad Polonią, Wydział Nauk Historycznych i Społecznych UKSW, Polskie Towarzystwo Naukowe na Obczyźnie, Klub Jagielloński, Londyn, 24–26 października 2019); *Przedszkola Polski „ludowej”. Ideologizacja instytucji (1944–1965)* (seminarium Instytutu Pileckiego, Warszawa, 16 października 2019); *Struktury, kadry i działalność warszawskiej administracji wyznaniowej (1945–1956)* (konferencja *Struktury administracji wyznaniowej i pierwsze lata działalności Urzędu do Spraw Wyznań w Polsce „ludowej” (1945–1956)* (Instytut Pamięci Narodowej, Trębki Nowe, 25–27 września 2019); *Stołeczny i wojewódzki aparat wyznaniowy wobec duchowieństwa archidiecezji warszawskiej związanego z opozycją polityczną w latach 1976–1989* (konferencja *Księża dla władzy groźni. Duchowni współpracujący z opozycją (1976–1989)* (Instytut Pamięci Narodowej, Warszawa, 16 kwietnia 2019).

Mgr Michał Jasiński kontynuował prace nad pracą doktorską *Unici warszawscy w latach 1721–1945. Kulturowy obraz społeczności*. Przygotował zmodyfikowaną wersję rozdziału pierwszego *Społeczność unicka w Warszawie w XVIII i XIX wieku*, piątego *Polityka i patriotyzm* oraz aneksu *Biogramy duchownych*. Prowadził uzupełniające kwerendy biblioteczne i archiwalne: w Bibliotece Naukowej PAU i PAN w Krakowie, Bibliotece Narodowej, Archiwum PAN w Warszawie i Archiwum Państwowym w Warszawie. W ich wyniku dokonał odkrycia naukowego (jeszcze nieopisanego) – spisku zawiązanego w cerkwi bazylianów w Warszawie w 1844 r. i wykrytego przez policję (błędnie przedstawionego przez Władimira Djakowa i Stefana Króla, a w literaturze pięknej przez Leona Henryka Kaplińskiego). W ramach tego tematu M. Jasiński opublikował obszerny artykuł *Ksiądz profesor Filip Diaczan. Portret warszawskiego moskalofila* i przygotował do druku drugi tekst *Przypadek konwertyty zdradzonego. Działalność pedagogiczno-duszpasterska księdza Łukasza Cybika (1829–1910) w Galicji i Królestwie Polskim*.

Ponadto zajmował się tematem *Różnice międzyregionalne i ich oceny. Sprawy górnośląskie w prasie województwa białostockiego w okresie międzywojennym*. Efektem był referat *Obraz medialny Górnego Śląska w okresie międzywojennym*, przygotowany na konferencję w Katowicach zorganizowaną przez Muzeum Śląskie we współpracy z Instytutem Badań Regionalnych Biblioteki Śląskiej w Katowicach oraz tekst artykułu. Na konferencji *Szkolnictwo wyznaniowe i jego oddziaływanie na życie społeczno-kulturalne państwa i regionu w XX wieku* (Instytut Historii Nauki PAN, Warszawa, 6 grudnia 2019) zaprezentował referat *Szkolnictwo prawosławne w Polsce w XX wieku*.

Mgr Daniel Sunderland kontynuował badania nad formami i skutkami *Żałoby narodowej 1863 roku*, ale w perspektywie historii oświaty. Do dziś powstanie styczniowe pozostaje przede wszystkim historią zmagania wojskowych, stronnictw politycznych i dyktatorów – i tak przedstawiają je niemal wszystkie podręczniki zarówno do historii, jak i do języka polskiego.

Zapomina się o społecznej i kulturowej roli żałoby narodowej, a zwłaszcza o udziale w niej kobiet jako wychowawczyń kolejnych pokoleń. Zbierając materiały do tego tematu, D. Sunderland prowadził dalsze kwerendy w Bibliotece Polskiej w Paryżu. Prowadził także badania w Wilnie, gdzie w trakcie tygodniowej kwerendy zapoznał się z litewskimi studiami o powstaniu styczniowym – w tym powstałymi w ramach projektu *Lietuvos krikščioniškoji dvasininkija ir 1863 metų sukilimas*. Rekonesans objął ponadto Bibliotekę Wileńsko-Wersalską i księgozbiór Joachima Lelewela, przechowywane w Bibliotece Uniwersytetu Wileńskiego. Dalsze prace nad projektem prowadzone będą we współpracy z prof. Evą Borst – historyczką nauki i oświaty, która edukacji historycznej przygląda się z perspektywy wrażliwej na płęć. Ponieważ międzynarodowe reakcje na wybuch i upadek powstania styczniowego okazały się kwestią ciekawą samą w sobie, D. Sunderland zdecydował się poświęcić im osobny projekt. Temat *Order Reigns in Warsaw: International Reactions to the Outbreak and Collapse of the January Uprising in Poland* wzbudził zainteresowanie polskich i zagranicznych jednostek naukowych: Niemieckiej Agencji Wymiany Akademickiej, Austriackiej Akademii Nauk, Rektora UW i Kolegium MISH UW, dzięki dotacjom których można było przeprowadzić miesięczne kwerendy w Wiedniu i Hamburgu. W trakcie wyjazdów D. Sunderland przestudiował prawie 1000 unikatowych materiałów dotyczących Polski i kilkadziesiąt charakteryzujących ściśle wypadki 1863 r., przechowywanych głównie w Austriackim Archiwum Państwowym i Archiwum Parlamentu w Wiedniu. Zbiór ten został uzupełniony wybranymi dokumentami z innych archiwów, wyszczególnionymi w specjalistycznych bazach (*Reconstitution of the Memory of Poland, Polonica in österreichischen Archiven, Polonica in ikonographischen Quellen*). Przy okazji badań w Austrii i Niemczech udało się także nawiązać bliższe kontakty z pracownikami uznanych instytucji (Austriacka Akademia Nauk – Instytut Historii Nowożytnej i Współczesnej; Uniwersytet Wiedeński – Instytut Historii, Instytut Historii Europy Wschodniej; Uniwersytet Hamburski – Instytut Antropologii Kulturowej, Instytut Sławistyki). Dalsze prace nad projektem przewidują współpracę z prof. Pavlem Kolářem, który specjalizuje się w historiografii i historii nauki w Europie Środkowo-Wschodniej, i prof. Bianką Pietrow-Annker, koncentrującą się na kulturach pamięci w regionie i polskiej polityce zagranicznej XIX i XX w.

Kolejny temat, związany z kształtem podręczników szkolnych to: *Hoży rycerze i wątła księżniczka. Metaforyka w opisach zapłodnienia w podręcznikach do biologii i przedmiotów pokrewnych*. Przedmiotem badań są sposoby, jakimi posługują się autorzy podręczników do biologii, przyrody i wychowania do życia w rodzinie, by opisać proces zapłodnienia. Projekt ma dostarczyć odpowiedzi na pytanie, czy i na ile podręczniki używane w polskich szkołach powielają stereotypy dotyczące kobiet i mężczyzn. Punktem odniesienia do takiej analizy stały się prace Emily Martin – amerykańskiej antropolożki edukacji, która w artykule *The Egg and the Sperm: How Science Has Constructed a Romance Based on Stereotypical Male-Female Roles* przeanalizowała wizerunek jaja i plemnika, wyprowadzony zarówno z tekstów naukowych, jak i publicystyki, dowodząc, że język biologii nacechowany jest stereotypami płciowymi. W 2019 r. został przygotowany wniosek o grant Polsko-Amerykańskiej Fundacji Wolności, natomiast pierwsze efekty swoich badań D. Sunderland przedstawił na dwóch konferencjach międzynarodowych (*Gender Stereotypes in American and Polish Textbooks on Biology and Related School Subjects*, konferencja *Language and Prejudice*, Institutionen för humaniora, utbildnings- och samhällsvetenskap Örebro universitet, Örebro, 13–15 listopada 2019; *Hoży rycerze i wątła księżniczka. Meta-*

foryka w opisach zapłodnienia w podręcznikach do biologii i przedmiotów pokrewnych, konferencja *Slavica iuvenum*, Filozofická fakulta Ostravské univerzity, Ostrawa, 26–27 marca 2019). Pierwsze z tych wystąpień dotyczyło metodologicznych niedociągnięć Martin, przejawiających się m.in. w doborze analizowanego materiału (autorka ograniczyła się do źródeł, do których miała wtedy łatwy dostęp – przede wszystkim najpopularniejszych podręczników, używanych w latach osiemdziesiątych przez studentów i studentki medycyny na Uniwersytecie Johnsa Hopkinsa, z którym sama była wówczas związana) i przemieszaniu źródeł o różnym charakterze (podręczników akademickich, artykułów naukowych, streszczeń referatów i popularnonaukowych doniesień) bez rozpoznania ich gatunkowej odmienności. W przyszłym roku wszystkie te obserwacje wraz z wynikami analizy polskich podręczników, uwzględnionych w najnowszej podstawie programowej, złożą się na artykuł zgłoszony do „Signs” – wysoko punktowanego czasopisma, w którym przed 30 laty Martin opublikowała swój tekst.

Podręcznikom szkolnym poświęcony jest jeszcze jeden temat, nad którym pracował D. Sunderland: *Kanon i peryferia. Przemiany list lektur w polskim szkolnictwie XX wieku na tle społeczno-politycznym*. Problematyka dotyczy zmian, jakim podlegał kanon lektur szkolnych na przestrzeni dekad. Celem analizy prowadzonej na pograniczu historii oświaty, literaturoznawstwa i pedagogiki jest odtworzenie zasobów lekturowych uczniów kolejnych pokoleń, z uwzględnieniem uwarunkowań społeczno-politycznych, z powodu których władze zmieniały listy lektur szkolnych. Rezultatem prac prowadzonych w 2019 r. był referat *Kanon i peryferia. Przemiany szkolnych list lektur w Polsce na tle polityczno-społecznym*, wygłoszony na konferencji *Interdisziplinäre Polenstudien*, Aleksander-Brückner-Zentrum für Polenstudien der Martin-Luther-Universität Halle-Wittenberg und Friedrich-Schiller-Universität Jena, Jena, 10–11 maja 2019. Wystąpienie poświęcone było ewenementowi na skalę światową, jakim był spór o miejsce Witolda Gombrowicza w kanonie, relacjonowany przez polskie media w 2007 r.

Zainteresowania D. Sunderlanda problematyką kobiecą zaowocowały także jego udziałem w projekcie *Archiwum Kobiet: Piszące*, MNiSW, NPRH, 2018–2023. Zespół Archiwum Kobiet odnajduje i opracowuje niewydane rękopisy kobiet mieszkających na obszarze historycznej Polski od XVI w. do współczesności. Projekt ten narodził się z przekonania, że piśmiennictwo kobiet jest wciąż niedostatecznie rozpoznane, choć dzienniki, pamiętniki, listy i rękopisy dzieł literackich, których nie ogłoszono drukiem, dostarczają nierzadko wiadomości wielkiej wagi. Tygodniowy wyjazd do Wilna pozwolił na przeprowadzenie wstępnego rekonesansu zbiorów litewskich (przede wszystkim Litewskiego Centralnego Archiwum Państwowego i Litewskiej Biblioteki Narodowej) i przygotowanie planu dalszych badań. W ciągu ubiegłego roku opracował także sześć wybranych rękopisów ze zbiorów Biblioteki Narodowej i Lwowskiej Naukowej Biblioteki Narodowej we Lwowie.

Dzieje Idei Humanistycznych i Społecznych

Badania w tym obszarze koncentrowały się na kilku tematach, obejmujących okres od XVIII do XX w. Prace nad okresem wcześniejszym prowadził dr Mikołaj Getka-Kenig (państwotwórcza i modernizacyjna rola architektury w Księstwie Warszawskim i Królestwie

Polskim), natomiast pozostali członkowie zespołu zajmowali się badaniami nad XX w. Dotyczą one przede wszystkim wpływu czynników polityczno-społecznych na kształt powojennej historiografii: dr hab. Jan Szumski (polityka ZSRR wobec historiografii krajów bloku wschodniego) i dr Tomasz Siewierski (biografia pretekstowa historyk Marii Turlejskiej) oraz wpływu tych czynników na charakter powojennej architektury jako wyrazu nowej ideologii (dr Andrzej Skalimowski). Prace nad tematem dotyczącym narodzin i rozwoju polskiej kultury wizualnej kontynuował mgr Daniel Sunderland.

Dr Mikołaj Getka-Kenig finalizował prace nad projektem *Architektura i idea „wskrzeszonej” Polski (1764–1830)*, realizowanym w ramach grantu NCN w latach 2016–2019 na Uniwersytecie Jagiellońskim. Opublikował w 2019 r. kilka artykułów związanych tematycznie z tym projektem: *In Pursuit of Social Allies: Royal Residences and Political Legitimacy in Post-Revolutionary Europe (1804–1830)*, [w:] *The Routledge History of Monarchy*, Routledge, Abingdon 2019; *Architektura w kręgu zainteresowań Towarzystwa Warszawskiego Przyjaciół Nauk (1800–1832)*, „Kwartalnik Historii Nauki i Techniki” 2019; *Bringing Order out of Chaos: Stanisław August Poniatowski’s Political Patronage of Architectural Classicism in the Late-18th-Century Polish-Lithuanian Commonwealth*, „Central Europe” 2018 [recte 2019]; „Przedmioty budownictwa” na warszawskich wystawach sztuk pięknych z lat 1819–1828 a problem modernizacji kultury architektonicznej w konstytucyjnym Królestwie Polskim, „Quart” 2019; *Public Commemoration, Modern National Identity and the Crisis of Neoclassicism: The Case of Early-Nineteenth-Century “Resurrected” Poland*, „RIHA Journal” 2019; *Sebastian Sierakowski (1743–1824) i mit Krakowa w okresie napoleońskim i pokongresowym*, „Kwartalnik Historyczny” 2019; *Rozwój monumentalnej architektury Warszawy na przełomie XVIII i XIX wieku a modernizacja przestrzeni publicznej*, „Wiek Oświecenia” 2019. W „Kwartalniku Historii Żydów” wydał także artykuł *Problem badań nad historią „sztuki żydowskiej” w komunistycznej Polsce. Przypadek Józefa Sandla*. Wziął udział w dwóch konferencjach zagranicznych i jednej krajowej, na których wygłosił referaty: *Niszczenie polskiego dziedzictwa kulturowego we wrześniu 1939 roku*, (konferencja *Początek nowego ładu. Europa 1939–1940*, Instytut Pileckiego, Warszawa, 17–19 września 2019); *Neoclassicism and the Search for Modernity in Ecclesiastical Architecture in the Age of Enlightenment: The Polish Case in an International Context*, (konferencja *On the Crossroads of Modernity: New Perspectives on Religion, Culture and Society Since 1750*, Research Network on Christian Churches, Culture and Society in Contemporary Europe, Documentatie- en Onderzoekscentrum voor Religie, Cultuur en Samenleving van de Katholieke Universiteit Leuven, Katholisch-Theologische Fakultät der Ruhr-Universität Bochum, Bochum, 24–25 czerwca 2019); *The Romanov Kingdom of Poland (1815–1830): Architecture and the Search for Monarchical Modernity in Post-Napoleonic Restoration* (konferencja *Monarchy and Modernity Since 1500*, University of Cambridge, Cambridge, 8–9 stycznia 2019). Był współorganizatorem konferencji *Czartoryscy i sztuka w dobie nowoczesności*, Muzeum Narodowe, Instytut Historii Sztuki UJ, Kraków, 19–20 września 2019. Rozpoczął współpracę z wydawnictwem Palgrave Macmillan nad przygotowaniem monografii *Modernizing the Unmodern: Europe’s Imperial Monarchies and Their Path to Modernity in the 19th and 20th centuries*, wraz z opracowaniem rozdziału *The Illusive Power of Image: The Romanov Kingdom of Poland (1815–1830) and the Search for Monarchical Modernity in Post-Napoleonic Restoration*. Jako wykonawca brał także udział w projekcie *Historia pojęć społeczno-politycznych w Polsce XVIII–XX wieku*, 2016–2019, NCN Opus.

Dr hab. Jan Szumski kontynuował badania rozpoczęte w 2018 r. na Uniwersytecie Kalifornijskim w Berkeley w ramach stypendium Fulbrighta na temat *Polityka „historyczna” ZSRR wobec krajów słowiańskich bloku wschodniego w latach 1945–1989 na przykładzie Polski, Czechosłowacji i Bułgarii*. Uzyskane wyniki, w formie artykułu, zostały ogłoszone drukiem w języku angielskim na łamach „Kwartalnika Historii Nauki i Techniki”: *The USSR’s Politics of History Toward the Slavic Countries of the Eastern Bloc: Formal and Institutional Frameworks (1945–1989)*. Kolejna publikacja o objętości jednego arkusza wydawniczego została pozytywnie zaopiniowana przez recenzentów i przyjęta do druku w pracy zbiorowej *Clio in Real Socialisms: The Historian’s Craft, Historiography, and the Public Use of History in the East European Communist Regimes*, która ma ukazać się w serii wydawniczej *Tracce. Percorsi internazionali di storia contemporanea* na Uniwersytecie Ca’ Foscari w Wenecji.

Drugim, nowym tematem podjętym przez J. Szumskiego w 2019 r. są *Strategie i techniki rozwiązywania „kwestii polskiej” w Rosji Sowieckiej i ZSRR w wymiarze społecznym, kulturalnym i edukacyjnym*.

Przeprowadzone badania wstępne pokazały, że problemy te są mało rozpoznane i słabo dostrzegane w dotychczasowej historiografii, zdominowanej głównie przez tendencje do skupiania się na tematyce właściwej dla historii politycznej. Zbadanie tych problemów wymaga podejścia interdyscyplinarnego, wykraczającego poza historię polityczną, łączącego się z historią społeczną i szeroko rozumianą historią kultury. W 2019 r. został przygotowany i złożony do NPRH wniosek projektu badawczego, zawierającego m.in. krytyczną edycję tekstów źródłowych do tego tematu.

W 2019 r. ukazało się kilka publikacji autorstwa J. Szumskiego, m.in.: *Odzyskanie przez Polskę niepodległości w 1918 roku w oficjalnym przekazie i historiografii ZSRR okresu po drugiej wojnie światowej*, artykuł w zredagowanej przez niego i Leszka Zasztowta dwutomowej pracy zbiorowej *Rok 1918. Odrodzona Polska i sowiecka Rosja w nowej Europie*, Warszawa 2019; *Документы Центрального комитета КПСС по истории советско-польских отношений как источник по истории партийного делопроизводства*, w pracy zbiorowej *Управление документацией. Прошлое, настоящее, будущее*, Moskwa 2019. Przetoczył na język polski książkę I. Chorosz, *Podróż po przemysłowej strefie osiedlenia. Polski przemysł włókienniczy. Żydowskie wytwórnie i żydowscy robotnicy*, Warszawa 2019. Wziął udział w czterech konferencjach krajowych i trzech zagranicznych, na których wygłosił referaty: *Wyzwania związane z tłumaczeniami źródeł z języka rosyjskiego. Kilka uwag na podstawie własnych doświadczeń w tłumaczeniu specjalistycznych tekstów o tematyce historycznej* (konferencja *Stan i perspektywy edytorstwa źródeł z XIX wieku (Księstwo Warszawskie i gubernie zachodnie Rosji)*, Instytut Historyczny UW, Warszawa, 18 września 2019); *Archiwa zagraniczne w badaniach nad historią Polski. Doświadczenia i praktyka* (Letnia Szkoła Historii Najnowszej, Instytut Pamięci Narodowej, Palczew, 2–7 września 2019); *Pakt Ribbentrop–Mołotow w sowieckiej i rosyjskiej historiografii oraz polityce historycznej. Krótki kurs* (konferencja *Pakt dla wojny. Zmowa Hitler–Stalin z 23 sierpnia 1939 roku z perspektywy osiemdziesięciu lat od wybuchu drugiej wojny światowej*, Muzeum Drugiej Wojny Światowej, Europejska Sieć Pamięć i Solidarność, Gdańsk, 23–24 sierpnia 2019); *Soviet National Policy Toward Poles in Soviet Russia and the USSR in the Interwar Period (1921–1939)* (World Congress on Polish Studies, Polish Institute of Arts and Sciences in America, Wydział Historyczny UG, Gdańsk, 14–16 czerwca 2019); *Filip Slaveski, “Remaking Ukraine After WWII: The Clash*

of *Local and Central Soviet Power (1944–1950)*” (konferencja *Recovering Forgotten History: The Image of East-Central Europe in English-Language Academic Textbooks*, Музей Киево-Могилянської академії, Кіїв, 8–21 czerwca 2019); *Документи Центрального комітету КПСС по історії советсько-польських відносин як джерело по історії партійного делопроизводства* (konferencja *Управление документацией. Прошлое, настоящее, будущее*, Російський державний гуманітарний університет, Москва, 21–22 marca 2019); *Итоги и перспективы деятельности Польско-сибирской библиотеки* (konferencja *Поляки в Сибири и на Дальнем Востоке в XIX–XX веках*, Instytut Polski, Moskwa, 26 lutego 2019). Był współorganizatorem konferencji *Nie tylko Gestapo i NKWD... Niemieckie i sowieckie instytucje i ich rola w represjach wobec obywateli polskich w latach drugiej wojny światowej*, Instytut Pamięci Narodowej, Warszawa, 17–18 września 2019. Bierze udział w polsko-rosyjskim projekcie naukowym *Stosunki polsko-sowieckie 1953–1964*, Instytut Pamięci Narodowej, Російський державний архів нової історії.

Dr Tomasz Siewierski kontynuował prace nad tematem *Maria Turlejska (1918–2004). Badania nad biografią*. Zebrał materiały archiwalne dotyczące okresu pracy Marii Turlejskiej na Uniwersytecie Wrocławskim i jej działalności w środowisku opozycji demokratycznej. Przeprowadził kwerendę w Ossolineum, Archiwum Uniwersytetu Wrocławskiego i w Bibliotece Narodowej w Warszawie. Zbierał także relacje od byłych i obecnych pracowników Instytutu Historycznego Uniwersytetu Wrocławskiego: Zbigniewa Kwaśnego, Jerzego Maronia, Teresy Kulak, Adolfa Juzwenki i Włodzimierza Sulei, a także Adama Michnika, Andrzeja Paczkowskiego, Jana Kofmana i Andrzeja Friszkego.

W 2019 r. ukazało się sporo prac przygotowanych przez T. Siewierskiego. Opracował i poprzedził wstępem Mariana Kukiela *Studia historyczne. Wybór artykułów z lat 1909–1939*, zredagował i także poprzedził wstępem dwie publikacje: *2. Korpus w bitwie o Monte Cassino. Stan badań w 75-lecie bitwy* oraz, wspólnie ze Zbigniewem Zielonką, obszerną książkę *Historia, wojsko, polityka. Marian Kukiel (1885–1973) i jego dzieło*, w której znalazł się jego artykuł *Recepcja twórczości Mariana Kukiela w historiografii krajowej po 1945 roku*. Ponadto ogłosił artykuły: *Henryk Paszkiewicz w historiografii PRL* oraz *Il Consolato nel ventennio interbellico*, w pracy zbiorowej *Consolato Generale della Repubblica di Polonia in Milano. Cento anni di storia*, Mediolan 2019. Wziął udział w trzech konferencjach, z referatami: *In the Merging World of History and Politics: Feliks Tych (1929–2015) – a Scholar and Participant* (konferencja *Biographies and Politics: The Involvement of Jews and People of Jewish Origin in Leftist Movements in 19th- and 20th-Century Poland*, Muzeum Historii Żydów Polskich, Warszawa, 1–2 grudnia 2019); *Głos w dyskusji po referacie Krzysztofa Zamorskiego „Doświadczenie historiografii PRL z perspektywy przełomu 1989 roku”* (Powszechny Zjazd Historyków Polskich, Lublin, 18–20 września 2019); *Węgry i relacje polsko-węgierskie w historiografii PRL* (konferencja *Bratanków dzieje wspólne*, Muzeum Łazienki Królewskie, Warszawa, 7 maja 2019). Był współorganizatorem trzech konferencji: *Studia wojskowo-historyczne w II Rzeczypospolitej*, Instytut Historii Nauki PAN, Warszawa, 27 czerwca 2019; *Bratanków dzieje wspólne*, Muzeum Łazienki Królewskie, Warszawa, 7 maja 2019 i *Monte Cassino. W 75. rocznicę bitwy*, Muzeum Łazienki Królewskie, Warszawa, 26 kwietnia 2019.

Dr Andrzej Skalimowski zajmował się w 2019 r. tematem *Udział polskich urbanistów w pracach nad projektowaniem miast Bliskiego Wschodu w latach siedemdziesiątych*

i osiemdziesiątych. Efektem badań jest przygotowanie edycji źródłowej sprawozdań z posiedzeń Sekretariatu Biura Politycznego Komitetu Centralnego PPR/PZPR dotyczących zagadnień architektury i urbanistyki. Wybór z protokołów przechowywanych w Archiwum Akt Nowych ukaze się drukiem pod jego redakcją w 2020 r. nakładem wydawnictwa Narodowego Instytutu Architektury i Urbanistyki. W 2019 r. ukazał się natomiast artykuł *Fiasko placu. Kontekst*, w pracy zbiorowej *Miejsca trudne – transdyscyplinarny model badań. O przestrzeni placu Piłsudskiego i placu Defilad*, Warszawa 2019, przygotowany w ramach projektu badawczego *Literaturoznawstwo architektoniczne*, MNiSW, NPRH.

Mgr Daniel Sunderland zakończył badania nad tematem *Korzenie polskiej kultury wizualnej. Teoria estetyczna Jana Sunderlanda i wybrane teorie współczesne dwudziestolecia międzywojennego*. Celem było zbadanie spuścizny archiwalnej po Janie Sunderlandzie oraz zebranie, uporządkowanie i przeanalizowanie jego rozpraw i pozostałych dokumentów jego aktywności naukowo-kulturalnej (druków i rękopisów, fotografii, listów i innych). W związku z planowaną edycją autobiografii Jana Sunderlanda została zbadaana korespondencja Zygmunta Lubicz-Zaleskiego, przechowywana w Bibliotece Polskiej w Paryżu. Jako redaktor naczelny „Życia Sztuki” projektował on w listach nowy gatunek literacki: autobiografię psychologiczną, służącą „wydobyciu genezy twórczości naukowej (powstanie pierwszych naukowych pomysłów, bodźce, które je wywołały), zobrazowaniu jej psychologicznego przebiegu oraz scharakteryzowaniu warunków zewnętrznych (socjologicznych) i wewnętrznych (psychologicznych) jej rozwoju”. Jego nowatorski pomysł genealogiczny wyznaczy ramy krytycznemu opracowaniu *Z moich wspomnień* Sunderlanda.

W 2019 r. ukazało się ponadto pięć z dziewięciu artykułów, zgłoszonych i przyjętych do druku w „More Maiorum” – po jednym na każde pokolenie Sunderlandów (*Zawód: jubiler, Zawód: fabrykant, Zawód: adwokat, Zawód: fotograf*) i każde miejsce, z którym się związali (*Miasto: Sunderland, Miasto: Itża, Miasto: Siedlce, Miasto: Warszawa*). Skróconą biografię czterech generacji Sunderlandów D. Sunderland przedstawił na seminarium o Bolesławie Leśmianie – najśłynniejszym chyba z członków rodziny – na zaproszenie Uniwersytetu Kolońskiego. Nawiązał również współpracę z Maciejem Szymanowiczem – historykiem fotografii, profesorem Wydziału Pedagogiczno-Artystycznego UAM, autorem *Zaburzonej epoki. Polskiej fotografii artystycznej w latach 1945–1955*, z którym zamierza złożyć wniosek o dofinansowanie wydania historycznonaukowej monografii pod roboczym tytułem *Ortografia fotografii*. Tom pierwszy zawierałby biografię rodzinną Sunderlandów, tom drugi – opracowanie teorii estetycznej Sunderlanda, tom trzeci – antologię jego tekstów krytycznych.

Jako wykonawca wziął także udział w zakończonym, kierowanym przez prof. Bolesława Orłowskiego i finansowanym przez MNiSW w ramach programu Dialog projekcie *Polski wkład w przyrodznawstwo i technikę. Słownik polskich i związanych z Polską odkrywców, wynalazców oraz pionierów nauk matematyczno-przyrodniczych i techniki (kontynuacja)*, tom piąty.

Joanna Schiller-Walicka

Instytut Historii Nauki im. L. i A. Birkenmajerów PAN

Kierownik Zakładu Historii Nauk Społecznych, Oświaty i Organizacji Nauki

ORCID 0000-0002-6843-4505

Problematyka badawcza realizowana w Zakładzie Historii Nauk Ścisłych, Przyrodniczych i Techniki w 2019 r.

Zagadnienia ogólne, refleksje o historii nauki

Porządek chronologiczny nakazuje zacząć od tematu: *Cyceron i Platon – nawiązania, parafrazy, tłumaczenia*. Jest to temat wiążący się z rozprawą doktorską, nad którą pracuje mgr Katarzyna Borkowska. Ciekawym osiągnięciem w 2019 r. było przygotowanie przez nią i wygłoszenie referatu dotyczącego wpływu holistycznych poglądów greckich filozofów na rozwój fizyki kwantowej.

Do fizyki kwantowej, lecz w kontekście filozofii nauki, nawiązują również zainteresowania badawcze dr hab. Krzysztofa Maślanki, autora obszernego artykułu poświęconego debacie pomiędzy Einsteinem i Bohrem, wywołanej nowo udowodnionym wówczas twierdzeniem Bella. W konkluzji tego artykułu autor zauważył, „że pewne fundamentalne problemy mechaniki kwantowej, będące dotąd przedmiotem polemik filozofujących fizyków, są w istocie kwestią eksperymentu”.

Kwestie natury organizacyjnej były natomiast przedmiotem uwagi prof. Michała Kowalskiego. Podobnie jak rok wcześniej zajmował się implikacjami wynikającymi z treści Ustawy 2.0 zwanej Konstytucją dla Nauki, w odniesieniu zwłaszcza do ewaluacji czasopism. W dalszym ciągu pracował nad udoskonaleniem „*Studia Historie Scientiarum*”, periodyku pod jego redakcją, będącego organem Komisji Historii Nauki PAU. Do wymiernych osiągnięć należy zaliczyć to, że od 16 września 2019 r. czasopismo jest indeksowane w Scopus (o statusie „Active”); to aktualnie jedyne polskie czasopismo z historii nauki i jedno z dziewięciu polskich czasopism z historii, które są indeksowane w bazie Scopus (o statusie „Active”). Oprócz tego udało mu się wdrożyć usługi Crossref: „Similarity Check”, „Manager Metadata”, „Reference Linking”, „Open References”.

Niezależnie od tych prac, prof. Kowalski wiele uwagi poświęcił historii *Wawrzynu Akademickiego* – odznaczeniu w postaci złotego lub srebrnego medalu, przyznanemu przez Polską Akademię Literatury, istniejącą w latach 1933–1939. Ostatnie takie odznaczenie otrzymał (pośmiertnie) w 1939 r. ks. Bolesław Domański (1872–1939), działacz polonijny, Patron Związku Polaków w Niemczech. Przyznano mu złoty medal.

Dziełem bardzo pomocnym dla wszystkich parających się historią nauki, czyli bieżącą bibliografią historiograficzną zajęła się mgr Dorota Kozłowska. Zgromadziła w jednym opracowaniu publikacje dotyczące historii nauki i techniki (na razie tylko za 2018 r.). Opracowanie to obejmuje druki zamieszczone w książkach i czasopismach naukowych. Zawiera znaczną liczbę książek i artykułów ogłoszonych w różnych, zwłaszcza regionalnych placówkach kulturalnych (m.in. muzeach, stowarzyszeniach, towarzystwach naukowych), do których dotarcie bez takiej bibliografii byłoby znacznie utrudnione.

Historia nauk ścisłych

Historia matematyki

Nauczaniem matematyki w gimnazjach i szkołach realnych na ziemiach polskich w czasach zaborów, zajmuje się dr Karolina Karpińska. W minionym roku dokonała analizy procesu wdrażania wybranych nowości naukowych, ogłoszonych od końca XVIII do końca XIX w. Tym pionierskim badaniom zostały poddane następujące zagadnienia: geometria syntetyczna, geometria wykreślna, twierdzenie dwumianowe Newtona, zasadnicze twierdzenie algebry, geometryczna interpretacja liczb zespolonych, twierdzenie Abela–Ruffiniego, rezultat Lindemanna stanowiący, że π jest liczbą przestępną, układ metryczny, twierdzenie Koppego o obliczaniu objętości obelisków oraz równoważne przekształcanie figur. Spośród wymienionych 10 zagadnień aż 6 najszybciej zostało włączonych do programów nauczania w szkołach z polskim językiem wykładowym. Jest to o tyle godne uwagi, że programy dla tych szkół były na ogół przygotowywane przez Polaków i różniły się od programów pruskich, rosyjskich i austriackich. Proces wdrażania nowości zajmował od kilku do kilkudziesięciu lat. Najkrócej trwała implementacja twierdzenia Koppego o obliczaniu objętości obelisków. Już po 5 latach od opublikowania tej nowości naukowej, została ona umieszczona w programach nauczania niemieckojęzycznych szkół średnich w zaborze pruskim. Po 9 latach od wydania *Geometrie descriptive* Gasparda Monge (1799) podstawy geometrii wykreślnej zostały wdrożone do nauczania szkolnego na ziemiach polskich. Pierwszą szkołą z wykładem geometrii wykreślnej było Liceum Warszawskie, a dopiero później wykłady geometrii wykreślnej wprowadzono także do polskich uniwersytetów (stanowiło to ewenement w skali światowej). Najdłużej, bo aż 67 lat, trwało wdrożenie twierdzenia Abela–Ruffiniego.

Drugi temat badawczy podjęty przez dr Karpińską dotyczy Stefana Banacha i pisanych przez niego podręczników matematyki. Analiza treści tych podręczników pozwala na porównanie ich z podręcznikami używanymi w szkołach funkcjonujących na ziemiach polskich, a w szczególności w IV Gimnazjum w Krakowie, którego uczniem był Stefan Banach. W efekcie udało się ustalić, na ile rozwiązania zaproponowane przez tego najwybitniejszego polskiego matematyka były kopią rozwiązań stosowanych przez innych autorów, a na ile były one całkowicie oryginalne.

Chronologicznie bliskie tym badaniom są prace prowadzone przez dr Danutę Ciesielską wraz z zespołem, w ramach sponsorowanego projektu: *Studia i badania naukowe polskich matematyków, fizyków i astronomów na Uniwersytecie w Getyndze (1895–1933)*. Realizujący ten temat badacze jako pierwsi dotarli do materiałów archiwalnych z postępowań doktorskich dziewięciu Polaków, którzy otrzymali w Getyndze na przełomie XIX i XX w. doktoraty z nauk ścisłych. Skompletowano kopie wszystkich wydanych drukiem (*Inaugural-dissertation*) prac doktorskich oraz artykułów wydanych w języku polskim i niemieckim. Z niemałym trudem udało się odczytać opinie o rozprawach, tematy egzaminów oraz opinie o ich wynikach, a następnie przetłumaczyć to z języka niemieckiego na polski. Rezultaty badań zostały przedstawione na międzynarodowych konferencjach oraz w artykule, który w najbliższym czasie zostanie złożony do czasopisma „Analecta”.

Do prac kontynuowanych przez dr Ciesielską należy również temat: *Polityka stypendialna AU i PAU na przełomie XIX i XX wieku w zakresie matematyki, fizyki i astronomii*.

Dr Ciesielska opracowała dalszą część materiałów ze zbiorów archiwalnych PAN i PAU w Krakowie oraz Archiwum Uniwersytetu Jagiellońskiego, obejmujących informacje o studiach i badaniach naukowych, prowadzonych przez stypendystów Akademii Umiejętności i UJ w ośrodkach zagranicznych. Do kontynuacji trzeba zaliczyć także przygotowanie naukowych biografii wybitnych matematyków: Felixa Kleina, Stanisławy i Ottona Nikodymów, Alfreda Rosenblatta oraz Stefana Straszewicza.

Szczególną ciągłością w czasie odznaczają się zwłaszcza prace dotyczące funkcji dzeta Riemanna. Ta sławna funkcja jest stale obecna w badaniach prowadzonych przez dr hab. Krzysztofa Maślankę. Rezultaty tych badań, które już spotkały się z recepcją matematyków w świecie, zostały przygotowane do druku jako rozdział monografii pt. *Current Research in Mathematical and Computer Sciences II*.

Historia astronomii

Główny nurt badawczy z zakresu historii astronomii w dalszym ciągu obejmował analizę dzieła *Astrostereon* Edwarda Greshama (1565–1613). Prof. Jarosław Włodarczyk wysunął oryginalną hipotezę, że rozważania Greshama dotyczące nierówności księżycowego terminatora, oglądanego gołym okiem, zawarte w rękopisie *Astrostereon*, mogły doprowadzić do podjęcia najwcześniejszych w historii astronomii obserwacji teleskopowych Księżyca przez Thomasa Harriota w 1609 r. Przyjęcie tej hipotezy rzuca nowe światło na dyskusję o fizycznej naturze Księżyca w środowisku londyńskim początku XVII w. i proponuje zupełnie nowy wątek w badaniach nad obserwacjami Harriota, poprzedzającymi Galileusza.

W trakcie trwających prac nad pierwszą krytyczną edycją traktatu *Astrostereon* dr Barbara Bienias ustaliła, że *Prognostyk* Greshama na 1603 r. jest dostępny w zbiorach Balliol College w Oksfordzie i że najprawdopodobniej należał kiedyś do Johna Evelyny (1620–1706). Dr Bienias dotarła do tego zbioru i uzyskała dobrej jakości zdjęcia tekstu. Analiza zawartości *Prognostyku* pozwoliła na zweryfikowanie kilku twierdzeń Greshama zawartych w *Astrostereonie*, np. dotyczących jego przewidywań co do zarazy w Londynie w 1603 r. lub faktu przeprowadzenia przez niego obserwacji astronomicznych rok wcześniej. Wykazała, że można znaleźć co najmniej cztery fragmenty z listu do czytelnika, które zostały potem powtórzone lub rozbudowane w *Astrostereonie*. Poza tym praca nad przypisami do tekstu *Astrostereonu* zaowocowała odnalezieniem nowych związków między tym traktatem a *Prognostykami* Thomasa Bretnora (fl. 1607–1618), zwłaszcza tym z 1612 r. Spektrum badań nad źródłami neoplatońskimi, z których mógł korzystać Gresham zostało poszerzone o traktaty do nauki logiki i retoryki wykorzystywane na uniwersytetach w Cambridge i Oksfordzie na przełomie lat siedemdziesiątych i osiemdziesiątych XVI w.

Postać Stanisława Lubienieckiego i jego poglądy astronomiczne były w dalszym ciągu przedmiotem dociekań badawczych dr Macieja Jasińskiego, który przygotował do druku pierwsze wydanie łacińskiej korespondencji Jana Heweliusza ze Stanisławem Lubienieckim (krytyczne wydanie łacińskiego tekstu, komentowany przekład angielski). Efektem prac dr Jasińskiego było także przygotowanie kompleksowego anglojęzycznego opisu kometarnej teorii Ottona von Guerickego i udziału Stanisława Lubienieckiego w jej propagowaniu (temat dotychczas niemalże nieobecny w literaturze przedmiotu). Przy okazji tych badań dr Jasiński odnalazł i opisał nieznane źródło – klucz szyfrowy znajdujący się w zespole

archiwaliów Stanisława Lubienieckiego, przechowywanym w Zbiorach Specjalnych Uniwersytetu w Amsterdamie.

Do kontynuacji prac podjętych wcześniej zaliczyć trzeba jeszcze badania dr Magdy Siudy-Bochenek na temat popularyzatorskiej działalności Jana Jędrzejewicza. Przy opracowaniu tego tematu autorka skupiła się na kwerendzie czasopism, z którymi Jędrzejewicz współpracował, problematyce jego artykułów oraz sposobie opisywania zagadnień naukowych. Artykuły Jędrzejewicza publikowane we „Wszechświecie” przedstawiła na tle pisarstwa dwóch innych popularyzatorów astronomii i meteorologii – Stanisława Kramsztyka i Jana Kowalczyka. Poza artykułami, analizie zostały poddane także doniesienia o odczytach, sprawozdania oraz opinie osób uczestniczących w wystąpieniach Jędrzejewicza jako słuchacze.

Historia fizyki

Do historii fizyki powrócił po latach prof. Michał Kokowski. Ważnym jego osiągnięciem w 2018 r. jest artykuł-rozprawa: *The divergent histories of Bose–Einstein statistics and the forgotten achievements of Władysław Natanson (1864–1937) / Rozbieżne historie statystyki Bosego–Einsteina i zapomniane osiągnięcia Władysława Natansona (1864–1937)*. Prof. Kokowski wskazał rozbieżne perspektywy badawcze, jakie przyjmowano dotąd w opisie historii statystyki Bosego–Einsteina i zastosował zintegrowane ujęcie tego zagadnienia, które eliminuje wady rozbieżnych perspektyw. W zintegrowanym ujęciu opisał wyniki badań Władysława Natansona (1864–1937), związanych z powstaniem statystyki Bosego–Einsteina. Przedstawił je w kontekście dyskusji, jakie toczyły się (stosunkowo sporadycznie) wśród różnych grup badaczy: historyków i filozofów nauki, fizyków, socjologów wiedzy naukowej w XX i XXI w. Skorygował wiele błędnych lub uproszczonych stwierdzeń na temat Natansona i znaczenia jego publikacji, a także wyjaśnił kwestię prekursorstwa jego osiągnięć. Wiele miejsca prof. Kokowski poświęcił również konwencji terminologicznej. Przytoczył takie jak „statystyka Bosego” i „statystyka Bosego–Einsteina” oraz niedawno wprowadzone: „statystyka Plancka–Bosego” (1984), „statystyka Natansona” (1997, 2013), „statystyka Natansona–Bosego–Einsteina” (2005) oraz „statystyka Plancka–Natansona–Bosego–Einsteina” (2011) i zaproponował własne – „statystyka Boltzmann–Plancka–Natansona” i „statystyka Boltzmann–Plancka–Natansona–Bosego–Einsteina”. Artykuł dopełniają cztery dodatki: pierwszy przedstawia rozważania z zakresu metodologii historii i historii nauk ścisłych, drugi – komentarz dotyczący użycia terminów: „statystyka Bosego”, „statystyka Bosego–Einsteina”, „statystyka Einsteina–Bosego” oraz „statystyka Plancka–Bosego”, trzeci – list Maxa Plancka do Władysława Natansona z 25 stycznia 1913 r., a czwarty – fragmenty dwóch listów Sommerfelda do Rubinowicza z 1 października 1919 i 1 listopada 1919 r.

Historia chemii

Pod kierunkiem prof. Haliny Lichockiej prowadzone są badania dotyczące historii chemii w Polsce w powiązaniu z nauką europejską. Najważniejszym elementem tych badań są obecnie prace nad dziełem zbiorowym: *Słownik biograficzny polskich chemików*. W dalszym ciągu uzupełniana jest lista haseł do tego słownika (obecnie liczy 1560 nazwisk). Ponad po-

łowa z tych haseł będzie opracowana po raz pierwszy, na podstawie archiwaliów i innych materiałów źródłowych. Niezależnie od prac nad *Słownikiem* prof. Lichocka napisała i przekazała do druku artykuł: *Geneza przemysłu chemicznego na ziemiach polskich*, pomyślany jako rozdział monografii zbiorowej, poświęconej historii naszego przemysłu chemicznego.

Historia nauk przyrodniczych i medycznych

Historia przyrodoznawstwa

Rozpoczęte kilka lat wcześniej wielowątkowe badania, dotyczące polsko-francuskich powiązań naukowych w XVIII i XIX w., a także historii dziewiętnastowiecznych kolekcji przyrodniczych (w tym Warszawskiego Gabinetu Zoologicznego) oraz historii ochrony Puszczy Białowieskiej, prowadzi w Paryżu dr hab. Piotr Daszkiewicz. W 2018 r. przeprowadził analizę pochodzenia i historii okazów żubrów w europejskich muzeach. Poza tym odnalazł i opracował listy Władysława Taczanowskiego, Konstantego Branickiego, Charlesa Oberthüra i Jerzego Wandalina Mniszcha w archiwum Armanda Davida w Zgromadzeniu Lazarystów w Paryżu – korespondencja ta stanowi nieznany, a bardzo ważny przyczynek historii Warszawskiego Gabinetu Zoologicznego oraz przyrodniczej eksploracji Azji i Ameryki Południowej. Opracował również korespondencję Ignacio Bolivara z przyrodnikami Warszawskiego Gabinetu Zoologicznego (listy Władysława Taczanowskiego, Ludwika Dembowskiego i Ludwika Młokosiewicza) ze zbiorów Museo Nacional de Ciencias Naturales w Madrycie. Zajął się także korespondencją Benedykta Dybowskiego i Janusza Domaniewskiego, znajdującą się w zbiorach Muzeum i Instytutu Zoologii PAN w Warszawie. Przeprowadził wstępne badania nieznanych wcześniej poloników przyrodniczych z początku XIX w. (m.in. listów Ludwika Bojanusa, Adama Adamowicza, Christopha Burhardta von Vietinghoffa) oraz korespondencji Ludwika Młokosiewicza z drugiej połowy XIX w. Poza korespondencją P. Daszkiewicz poddał analizie rękopiśmienne i drukowane źródła na temat historii żółwia błotnego w Europie Środkowej.

Badania dotyczące przyrodoznawstwa w czasach europejskiego Oświecenia prowadził także dr Jarosław Kurkowski. Rezultatem był referat: *Jan Krzysztof Kluk 1739–1796 a Michał Jan Borch 1753–1811: horyzonty badań przyrodniczych w Rzeczypospolitej schyłku XVIII w.* (w przygotowaniu do druku), wygłoszony na sesji naukowej, zorganizowanej przez Towarzystwo Naukowe Societas Scientiarum Klukoviana et Jablonoviana.

Tym samym okresem zajmowała się również dr hab. Iwona Arabas kontynuując prace związane z zadaniem badawczym „Gabinety osobliwości jako protomuzea nauki”. Przeprowadziła identyfikację roślin opisanych w odnalezionym przez nią spisie okazów Gabinetu Historii Naturalnej księżny Anny Jabłonowskiej w Siemiatyczach. Celem tych badań jest opisanie jednej z najbogatszych przyrodniczych kolekcji ówczesnej Europy oraz próba odtworzenia tej kolekcji oraz jej losów po wywiezieniu do Moskwy.

Znacznie późniejsze kwestie ekologiczne lat międzywojennych wystąpiły w temacie „*Dруга Holandia*” czy *naturalna forteca? Kwestia osuszenia Polesia w II Rzeczypospolitej*, wykonywanym przez dr hab. Sławomira Łotysza w ramach grantu finansowanego przez Narodowe Centrum Nauki.

Historia nauk o Ziemi

Bardzo szeroko zakrojoną działalność badawczą, dotyczącą historii nauk o Ziemi prowadzi dr hab. Andrzej J. Wójcik. Większość realizowanych przez niego tematów ma charakter kontynuacji, co wynika ze stałej współpracy z krajowymi i zagranicznymi instytucjami. Wieloletnia współpraca z placówkami rosyjskimi (nie zawsze możliwa z powodu różnych czynników wobec nauki zewnętrznych) pozwala np. na badania dokumentów związanych z działalnością polskich przyrodników na Nowej Ziemi i w obwodzie archangielskim. W tym przypadku współpraca dotyczy przedstawicieli Muzeum Krajoznawczego w Archangielsku (Архангельский краеведческий музей). Obejmuje wymianę informacji oraz realizację wspólnych projektów badawczych.

W ramach innego tematu: *Badania i ochrona dziedzictwa geologicznego i górniczego*, prace prowadzone są wraz z pracownikami Instytutu Geologii Karelskiego Centrum Naukowego Rosyjskiej Akademii Nauk w Pietrozawodsku (Федеральное государственное бюджетное учреждение науки, Институт геологии Карельского научного центра Российской академии наук – ИГ КарНЦ РАН). Analizami objęte są ślady podziemnego górnictwa surowców mineralnych oraz jego wpływu na środowisko naturalne, a także dzieje i rozwój techniki górniczej oraz geologicznych metod badawczych.

We współpracy z rosyjskimi i niemieckimi placówkami badawczymi prowadzone są prace, mieszczące się w trzech tematach. Dwa z tych tematów, czyli *Dzieje polskich geologów i górników oraz ich dokonania zawodowych (XVII–XX w.) w Polsce i na świecie*, jak również *Losy i dokonania zawodowe polskich absolwentów europejskich szkół górniczych (XVIII–XIX w.)* są realizowane z udziałem naukowców z Universitätsarchiv w Technische Universität Bergakademie Freiberg, Niemcy oraz – w ograniczonym zakresie – z Grupy Historii Geologii Instytutu Geologicznego Rosyjskiej Akademii Nauk w Moskwie (Группа истории геологии, Геологический Институт РАН) i Państwowej Naukowo–Technicznej Biblioteki Publicznej Syberyjskiego Oddziału Rosyjskiej Akademii Nauk w Nowosybirsku (ГПНТБ СО РАН);

Temat trzeci – *Losy specjalistów saskich podejmujących pracę w górnictwie i hutnictwie Królestwa Polskiego na przełomie XVIII i w pierwszej połowie XIX w.* obejmuje historię i znaczenie Bergakademie we Freibergu dla rozwoju nauk górniczych w Polsce poprzez zatrudnianie w przemyśle wykształconej kadry technicznej. Prace są prowadzone we współpracy z przedstawicielami Universitätsarchiv, Technische Universität Bergakademie Freiberg, Niemcy, a także Wydziału Historii Uniwersytetu Łódzkiego.

Prof. Andrzej J. Wójcik kontynuuje również współpracę z Czeską Akademią Nauk realizując obszerny temat: *Badania dziejów współpracy czeskich i polskich przyrodników*. Celem aktualnie prowadzonych prac jest analiza materiałów archiwalnych dotyczących współpracy czeskich i polskich geologów.

Poza tym A.J. Wójcik współpracuje z wieloma instytucjami krajowymi. W jego działalności naukowej stale obecne są następujące zagadnienia:

- Zachowanie i eksponowanie zabytków przyrody nieożywionej w dawnych kopalniach na obszarze Górnego Śląska;
- Badania w zakresie dziedzictwa górniczego na ziemiach polskich w aspekcie ich zachowania i udostępnienia dla celów geoturystycznych;

- Opracowanie materiałów kartograficznych dotyczących geologii ziem polskich (XIX w.);
- Historia muzealnictwa techniki na ziemiach polskich;
- Biografie polskich geologów.

Historia aparatury badawczej

Prace w tym szerokim i stosunkowo mało jeszcze poznanym obszarze wiedzy prowadzi dr hab. Ewa Wyka. W minionym roku jej badania stanowiły kontynuację trzech głównych zagadnień. Pierwsze z nich dotyczy historii badań dawnego instrumentarium naukowego. Badania w tym kierunku pociągnęły za sobą konieczność wykonania kwerend materiałów dokumentacyjnych (m.in. gromadzonych w latach sześćdziesiątych ubiegłego wieku danych do inwentarza historycznych przyrządów naukowych, zachowanych na ziemiach polskich po II wojnie światowej). Materiały źródłowe udało się uzupełnić o rękopisy Tadeusza Przypkowskiego, znajdujące się w Narodowym Muzeum im. Przypkowskich w Jędrzejowie, a także o cenne mikrofilmy ze zbiorów Science Museum w Londynie. Zebrane materiały pozwoliły na opracowanie historii działań na rzecz stworzenia krajowego inwentarza zabytkowych przyrządów naukowych oraz udziału Polski w tworzeniu inwentarza światowego.

Drugie zagadnienie, wiążące się z poprzednim, zatytułowane: *Inwentarz przyrządów naukowych zachowywanych w zbiorach polskich muzeów*, jest sponsorowanym przez Narodowe Centrum Nauki projektem badawczym. W ramach realizacji tego projektu trwają kwerendy, których wyniki wprowadzane są na bieżąco do opracowanej w tym celu roboczej bazy danych.

Zagadnienie trzecie obejmuje biografie i działalność Calikowskich – krakowskiej rodziny zajmującej się wytwórczością przyrządów naukowych, dydaktycznych i urządzeń pomiarowych. W Fundacji KARTA odnaleziony został unikatowy, nieznany dotychczas zespół fotografii, ukazujących zakłady tych mechaników, ich pracowników oraz wyroby. Umożliwiło to dotarcie do kolejnych dokumentów znajdujących się w rękach rodziny. Przeprowadzona analiza archiwaliów i fotografii, uzupełniona kwerendą w Archiwum Uniwersytetu Jagiellońskiego i Archiwum Miasta Krakowa umożliwiła odtworzenie nieznanych wcześniej dzieł trzech należących do Calikowskich zakładów mechanicznych.

Historia nauk medycznych

We współpracy z Instytutem Historii Litewskiej Akademii Nauk prof. dr hab. Bożena Urbanek rozpoczęła prace nad projektem: *Wileńska medycyna w czasach II Rzeczypospolitej*. Wśród gromadzonych materiałów znajdują się informacje zawarte w artykułach prasowych, drukach ulotnych itp. Przewidziany jest pobyt w archiwach wileńskich.

Nieco nowszą historią medycyny zajmuje się dr hab. Magdalena Paciorek, która kontynuuje badania objęte szerokim tematem: *Medycyna polska po II wojnie światowej*. W minionym roku przygotowała do druku artykuł: *Profesorowie wydziałów lekarskich lat 50. XX w. w zbiorach KC PZPR Archiwum Akt Nowych*. Zajął się również opracowaniem zagadnień dotyczących rozwoju pielęgniarstwa polskiego w tym samym okresie. Obniżenie poziomu nauczania w masowo powoływanych wówczas szkołach i kursach pielęgniar-

skich umożliwiły komunistycznym władzom realizację haseł tzw. awansu społecznego niższych warstw społecznych. Ta nadmierna produkcja kadr medycznych nie poparta jednak odpowiednio wysokim poziomem kształcenia i praktyką, doprowadziła do sytuacji wręcz katastrofalnej w zawodzie pielęgniarstwie. Pierwsze decyzje o przeprowadzeniu reform podjęto dopiero pod koniec lat pięćdziesiątych XX w.

Do problematyki nauk medycznych zaliczyć można jeszcze sponsorowany przez Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych projekt badawczy, podjęty przez dr hab. Sławomira Łotysza, pod tytułem: *Pomoc społeczności międzynarodowej w rehabilitacji osób z niepełnosprawnościami w Polsce po II wojnie światowej*.

Historia farmacji

Zagadnienie fałszowania produktów spożywczych na łamach polskich czasopism i publikacji naukowych z drugiej połowy XIX w. jest od kilku lat przedmiotem badań dr hab. Anny Trojanowskiej. Głównym wątkiem zrealizowanych już prac jest historia Pracowni Bakteriologiczno-Chemicznej Warszawskiego Towarzystwa Farmaceutycznego i prowadzonych tam analiz żywności, leków oraz wody studziennej, a także wysuwanych przez to Towarzystwo propozycji zmierzających do ograniczenia fałszerskiego procederu.

Anna Trojanowska kontynuuje również prace nad tematem *Żywnienie w ośrodkach karnych*. Przeprowadziła kwerendy biblioteczne i archiwalne, dotyczące okresu międzywojennego w Polsce. Głównym celem jest ustalenie zmian w żywieniu więźniów oraz poznanie czynników, które w omawianym okresie wpływały na ustalenie więziennej diety, w tym odkryć dotyczących składników i oceny wartości produktów spożywczych.

Nowym natomiast, podjętym przez nią tematem jest *Fotografia na łamach „Wiadomości Farmaceutycznych” 1919–1939*. Fotografia prasowa jako źródło do historii farmacji nie była dotychczas przedmiotem badań. W opracowaniach dotyczących historii farmacji wykorzystywano fotografie prasowe (zdjęcia portretowe, zdjęcia budynków przemysłowych, uczelni, wydarzeń okolicznościowych) zazwyczaj jako ilustracje tekstu. Autorka badań podejmuje próbę odpowiedzi na pytania, jakiego rodzaju fotografie zamieszczano na łamach czasopisma, które było organem Polskiego Powszechnego Towarzystwa Farmaceutycznego, jaką rolę pełniły te fotografie (ilustracyjną lub dokumentacyjną) i czy w ciągu badanego okresu zaszły pod tym względem istotne zmiany. Na szczególną uwagę zasługuje wykorzystanie fotografii jako dokumentacji badań naukowych. Okazuje się, że w latach trzydziestych XX w. publikowano więcej fotografii o charakterze informacyjno-dokumentującym. Przeważały zdjęcia roślin oraz mikrostruktury ze świata chemii, które próbowano wykorzystywać do identyfikacji badanych substancji. Fotografie roślin nie zawsze spełniały swoją rejestrującą rolę – były mniej wyraźne od rycin, stosowano je jednak do dokumentowania kolejnych faz prac związanych z prowadzonym badaniem, np. z uprawą. Podobnie fotografie zwierząt doświadczalnych próbowano wykorzystać do udokumentowania i zobrazowania kolejnych etapów doświadczeń farmakologicznych. W artykułach naukowych zdjęcia zazwyczaj były wykonywane przez autora tekstu lub współpracowników.

Związek z przemysłem farmaceutycznym ma natomiast projekt badawczy, realizowany przez dr hab. Sławomira Łotysza w ramach grantu przyznanego przez Narodowe Cen-

trum Nauki. Projekt nosi nazwę: *Od programu pomocowego do embarga strategicznego. Społeczność międzynarodowa wobec dążeń krajów Środkowej i Wschodniej Europy do uzyskania penicyliny po II wojnie światowej.*

Historia techniki

Finalizacji doczekały się prace nad suplementowym tomem dzieła zbiorowego pod redakcją prof. dr hab. Bolesława Orłowskiego: *Polski wkład w przyrodznawstwo i technikę: słownik polskich i związanych z Polską odkrywców, wynalazców oraz pionierów nauk matematyczno-przyrodniczych i techniki*. Na treść tego tomu składają się trzy części. Pierwsza to 126 biogramów opracowanych przez 33 autorów. Biogramy dotyczą postaci uczonych i inżynierów zmarłych po 2013 r. lub pominiętych w czterech opublikowanych już tomach *Słownika*. Część druga zawiera statystyczno-socjologiczną analizę materiału biograficznego z pięciu tomów *Słownika* przeprowadzoną z wykorzystaniem metodologii Pierre'a Bourdieu. Część trzecia to indeksy obejmujące całość *Słownika*: indeks tematyczny z podziałem na 46 dyscyplin oraz indeks osób (ponad 6 tys. nazwisk). Spośród pracowników Instytutu Historii Nauki PAN autorami biogramów tomu V *Słownika* byli Bolesław Orłowski (także autor Wstępu), dr Jarosław Kurkowski oraz dr hab. Zbigniew Tucholski. Dr Kurkowski zajmował się bieżącym prowadzeniem projektu, a także uczestniczył w redakcji merytorycznej i technicznej.

Niezależnie od prac nad *Słownikiem*, Zbigniew Tucholski kontynuował badania w ramach dwóch projektów:

1. *Katalog obiektów architektury oraz infrastruktury kolejowej na historycznym obszarze Kresów II RP* (tereny Litwy, Białorusi i Ukrainy). Projekt realizowany jest we współpracy z Narodowym Instytutem Polskiego Dziedzictwa Kulturowego za Granicą „Polonica”. Odbyty wyjazd studialny pozwolił na wykonanie dokumentacji ponad stu zabytkowych obiektów na terenie obecnej Ukrainy.
2. *Literaturoznawstwo architektoniczne (The Architectural Literary Studies)*. W minionym roku została wykonana analiza wybranych placów w Warszawie, z akcentem na znaczenie punktów (gmachy jako nośniki znaczeń) i linii komunikacyjnych. Przeprowadzona kwerenda w materiałach archiwalnych Miejskiego Przedsiębiorstwa Wodociągów i Kanalizacji m.st. Warszawy pozwoli na opracowanie tematu i zakończenie projektu.

Halina Lichočka

Instytut Historii Nauki im. L. i A. Birkenmajerów PAN
Kierownik Zakładu Historii Nauk Ścisłych, Przyrodniczych i Techniki
ORCID 0000-0002-0317-4108

Publikacje pracowników Instytutu Historii Nauki PAN w 2019 r.

Monografie opublikowane przez wydawnictwa z wykazu

- Ciesielska D., Ciesielski K., *Matematyczna wędrówka po Krakowie*, Wydział Matematyki i Informatyki UJ, Kraków 2019, ss. 64.
- Ciesielska D., Ciesielski K., *Matematyka na znaczkach pocztowych. Wystawa towarzysząca Jubileuszowemu Zjazdowi Matematyków Polskich w stulecie Polskiego Towarzystwa Matematycznego*, Wydział Matematyki i Informatyki UJ, Kraków 2019, ss. 30.
- Dybowski B., *Korespondencja do Janusza Domaniewskiego w latach 1917–1918*, oprac. P. Daszkiewicz i in., Muzeum i Instytut Zoologii PAN, Warszawa 2018 [recte 2019], ss. 234.
- Dybowski B., *Korespondencja do Janusza Domaniewskiego w latach 1919–1920*, oprac. P. Daszkiewicz i in., Muzeum i Instytut Zoologii PAN, Warszawa 2019, ss. 172.
- Szyller S. i in., *Catalogue of Extant Manuscripts from the Former Żałuski Library – the First Polish National Library*, Biblioteka Narodowa, Warszawa 2019, ss. 956.
- Wiśniewska M., *Przedszkola Polski „ludowej”. Ideologizacja instytucji (1944–1965)*, Instytut Pamięci Narodowej, Wydawnictwo Naukowe UKSW, Warszawa 2019, ss. 568.
- Wyszyński S., *Pro memoria*, oprac. i wstępem poprzedziła M. Wiśniewska, Instytut Pamięci Narodowej, Wydawnictwo Naukowe UKSW, Warszawa 2017–2019, t. 8: 1961, ss. 270.
- Zamecki S., *Życie wśród innych*, Instytut Historii Nauki PAN, Warszawa 2019, ss. 64.
- Clavis scriptorum et operum Medii Aevi Poloniae*, oprac. J. Kaliszuk i in., Wydawnictwo Benedyktynów, Kraków 2019, ss. 1 620.

Monografie opublikowane przez wydawnictwa spoza wykazu

- Kukiel M., *Studia historyczne. Wybór artykułów z lat 1909–1939*, oprac. i wstępem poprzedził T. Siewierski, Wojskowe Centrum Edukacji Obywatelskiej, Warszawa 2019, ss. 380.
- Urbanik-Kopeć A., *Instrukcja nadużycia. Służące w XIX-wiecznych polskich domach*, Sonia Draga, Katowice 2019, ss. 310.

Redakcja monografii opublikowanych przez wydawnictwa z wykazu

2. *Korpus w bitwie o Monte Cassino. Stan badań w 75-lecie bitwy*, red. T. Siewierski, Muzeum Łazienki Królewskie, Politechnika Koszalińska, Warszawa–Koszalin 2019, ss. 332.

- Kobiety w medycynie – w stulecie odzyskania niepodległości (1918–2018)*, red. A. Marek, M. Paciorek, M. Ciesielska, Uczelnia Łazarskiego, Warszawa 2019, ss. 270.
- Materiały XIII Konferencji „Dziedzictwo i historia górnictwa oraz wykorzystanie pozostałości dawnych robót górniczych”*, red. A. Wójcik, P. Zagożdżon, Wydział Geoinżynierii, Górnictwa i Geologii PWr, Wrocław 2019, ss. 42.
- Polski wkład w przyrodoznawstwo i technikę. Słownik polskich i związanych z Polską odkrywców, wynalazców oraz pionierów nauk matematyczno-przyrodniczych i techniki*, red. B. Orłowski, Instytut Historii Nauki PAN, Instytut Pamięci Narodowej, Warszawa 2015–2019, t. 5, ss. 408.
- Rok 1918. Odrodzona Polska i sowiecka Rosja w nowej Europie*, red. L. Zasztowt, J. Szumski, Instytut Historii Nauki PAN, Aspra-JR, Warszawa 2019, t. 1, ss. 490.
- Rok 1918. Odrodzona Polska i sowiecka Rosja w nowej Europie*, red. L. Zasztowt, J. Szumski, Instytut Historii Nauki PAN, Aspra-JR, Warszawa 2019, t. 2, ss. 402.

Redakcja monografii opublikowanych przez wydawnictwa spoza wykazu

- Dąbrowa Górnicza. Monografia*, red. A. Wójcik i in., Muzeum Miejskie „Szttygarka”, Dąbrowa Górnicza 2016–2019, t. 3: *Dzieje miasta*, cz. 2, ss. 446.
- Historia, wojsko, polityka. Marian Kukiel (1885–1973) i jego dzieło*, red. T. Siewierski, Z. Zielonka, Wojskowe Centrum Edukacji Obywatelskiej, Warszawa 2019, ss. 540.

Rozdziały w monografiach opublikowanych przez wydawnictwa z wykazu

- Daszkiewicz P., *Spuścizny krakowskich uczonych w zbiorach Narodowego Muzeum Historii Naturalnej w Paryżu*, [w:] *Spuścizny – co po nas zostaje? Zagadnienia metodologiczne*, red. A. Górski, Archiwum Nauki PAN i PAU, Kraków 2018 [recte 2019], s. 17–23.
- Daszkiewicz P., Jaworski Z., Vetulani Z., *Vetulani Tadeusz*, [w:] *Luminarze nauki Uniwersytetu Poznańskiego w latach 1919–2019*, red. Z. Pilarczyk, Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań 2019, s. 750–754.
- Getka-Kenig M., *In Pursuit of Social Allies: Royal Residences and Political Legitimacy in Post-Revolutionary Europe (1804–1830)*, [w:] *The Routledge History of Monarchy*, red. E. Woodacre i in., Routledge, Abingdon 2019, s. 374–389.
- Kaliszuk J., *Księgozbiory benedyktyńskie w średniowiecznej Polsce*, [w:] *W klasztornej skrypcy. Katalog wystawy*, red. M. Gronowski, Wydawnictwo Benedyktynów, Kraków 2018 [recte 2019], s. 30–40.
- Kaliszuk J., *Księgozbiory klasztorów benedyktyńskich w późnośredniowiecznej Polsce*, [w:] *Klasztor na Świętym Krzyżu. Skarb polskiej kultury i historii*, red. P. Zając, Wydział Teologiczny UAM, Poznań 2018 [recte 2019], s. 25–38.
- Łotysz S., *„Gdyby zamiast Rosji było morze...” Techniczne i polityczne problemy odwodnienia Polesia w II Rzeczypospolitej Polskiej*, [w:] *Rok 1918. Odrodzona Polska i sowiecka Rosja w nowej Europie*, red. L. Zasztowt, J. Szumski, Instytut Historii Nauki PAN, Aspra-JR, Warszawa 2019, t. 1, s. 435–450.
- Marszałkowski M.F., *Dekorator pelplińskiego Graduału L13 i jego oeuvre*, [w:] *Textus et pictura. Średniowieczny kodeks rękopiśmienny jako nośnik treści, znaczeń i wartości*

- artystycznych, red. M. Jakubek-Raczkowska, M. Czyżak, Wydawnictwo Naukowe UMK, Toruń 2019, s. 153–172.
- Marszałkowski M.F., *Zdobienia filigranowe. Analiza styloznawcza*, [w:] *Pelpliński Graduał L13. Dzieło, badania, konserwacja*, red. J. Raczkowski, M. Jakubek-Raczkowska, Wydawnictwo Naukowe UMK, Toruń 2019, s. 107–122.
- Marszałkowski M.F., Jakubek-Raczkowska Monika, *Twórca Graduału L13*, [w:] *Pelpliński Graduał L13. Dzieło, badania, konserwacja*, red. J. Raczkowski, M. Jakubek-Raczkowska, Wydawnictwo Naukowe UMK, Toruń 2019, s. 123–146.
- Maślanka K., *On a Certain New Class of Expansions for the Riemann Zeta Function*, [w:] *Current Research in Mathematical and Computer Sciences II*, red. A. Lecko, Wydawnictwo UWM, Olsztyn 2018 [recte 2019], s. 141–155.
- Paciorek M., *Kobiety w czepkach. Prestiż zawodu pielęgniarki w opinii polskiej prasy medycznej lat pięćdziesiątych*, [w:] *Kobiety w medycynie – w stulecie odzyskania niepodległości (1918–2018)*, red. A. Marek, M. Paciorek, M. Ciesielska, Uczelnia Łazarskiego, Warszawa 2019, s. 187–205.
- Piekarski M., *Obraz Rosji i Rosjan na łamach warszawskiego czasopisma „Muzyka” (1924–1938)*, [w:] *Rok 1918. Odrodzona Polska i sowiecka Rosja w nowej Europie*, red. L. Zasztowt, J. Szumski, Instytut Historii Nauki PAN, Aspra-JR, Warszawa 2019, t. 2, s. 97–112.
- Piskurewicz J., *Tajna misja Jerzego Stempowskiego na Konferencji Pokojowej w Rydze*, [w:] *Rok 1918. Odrodzona Polska i sowiecka Rosja w nowej Europie*, red. L. Zasztowt, J. Szumski, Instytut Historii Nauki PAN, Aspra-JR, Warszawa 2019, t. 2, s. 149–158.
- Piskurewicz J., *Uczeni o swojej sytuacji materialnej – w kontekście I Zjazdu Nauki Polskiej (1920 rok)*, [w:] *Naukowcy. Osobowość, rola, profesjonalizm*, red. A. Żywczok, M. Kitińska-Król, Wydawnictwo UŚ, Katowice 2019, s. 171–184.
- Schiller-Walicka J., *Naród, państwo, terytorium. Roman Dmowski wśród rosyjskich kadetów*, [w:] *Rok 1918. Odrodzona Polska i sowiecka Rosja w nowej Europie*, red. L. Zasztowt, J. Szumski, Instytut Historii Nauki PAN, Aspra-JR, Warszawa 2019, t. 1, s. 237–258.
- Schiller-Walicka J., *Zachować pamięć. Znaczenie Archiwum Polskiej Akademii Nauk i jego zbiorów dla badań nad historią nauki i oświaty*, [w:] *Ad personam. Prace ofiarowane profesorowi Adamowi Massalskiemu w 75. rocznicę urodzin*, red. C. Jastrzębski, Wydawnictwo UJK, Kielce 2019, s. 391–413.
- Siewierski T., *Henryk Paszkiewicz w historiografii PRL*, [w:] *Henryk Paszkiewicz wydobyty z zapomnienia*, red. M. Dąbrowska, Instytut Pamięci Narodowej, Uniwersytet Łódzki, Łódź–Warszawa 2019, s. 140–150.
- Skalimowski A., *Fiasko placu. Kontekst*, [w:] *Miejsca trudne – transdyscyplinarny model badań. O przestrzeni placu Piłsudskiego i placu Defilad*, red. A. Wójtowicz, Instytut Badań Literackich PAN, Warszawa 2019, s. E-167–E-177.
- Soszyński J., *Pierwszy rok prac nad „Inwentarzem dziedzictwa narodowego w zakresie rękopisów średniowiecznych”*, [w:] *Textus et pictura. Średniowieczny kodeks rękopiśmienny jako nośnik treści, znaczeń i wartości artystycznych*, red. M. Jakubek-Raczkowska, M. Czyżak, Wydawnictwo Naukowe UMK, Toruń 2019, s. 337–351.
- Szumski J., *Odzyskanie przez Polskę niepodległości w 1918 roku w oficjalnym przekazie i historiografii ZSRR okresu po drugiej wojnie światowej*, [w:] *Rok 1918. Odrodzona Polska i sowiecka Rosja w nowej Europie*, red. L. Zasztowt, J. Szumski, Instytut Historii Nauki PAN, Aspra-JR, Warszawa 2019, t. 1, s. 221–235.

- Szyller S., *Jan Burcardi i jego kolekcje kazań*, [w:] *Textus et pictura. Średniowieczny kodeks rękopiśmienny jako nośnik treści, znaczeń i wartości artystycznych*, red. M. Jakubek-Raczkowska, M. Czyżak, Wydawnictwo Naukowe UMK, Warszawa 2019, s. 129–137.
- Urbanek B., *Kobiety w medycynie polskiego dwudziestolecia międzywojennego*, [w:] *Kobiety w medycynie – w stulecie odzyskania niepodległości (1918–2018)*, red. A. Marek, M. Paciorek, M. Ciesielska, Uczelnia Łazarskiego, Warszawa 2019, s. 11–36.
- Urbanek B., *Rodowody studentów medycyny wileńskiego Uniwersytetu Stefana Batorego w czasach II Rzeczypospolitej*, [w:] *Między historią, bioetyką i medycyną*, red. K. Prętki i in., Wydawnictwo Naukowe UM, Poznań 2019, s. 483–495.
- Wójcik A., *Hutnictwo żelaza w Zachodnim Okręgu Górniczym Królestwa Polskiego w okresie zarządu Marcelego Królikiewicza*, [w:] *Dziedzictwo kulturowe zabytków techniki oraz ich wpływ na rozwój współczesnych technologii przemysłowych*, red. J. Boryca, Politechnika Częstochowska, Częstochowa 2019, s. 158–174.
- Wójcik A., *Mapy okręgów górniczo-hutniczych Królestwa Polskiego dziedzictwem polskiej myśli technicznej*, [w:] *Dziedzictwo kulturowe zabytków techniki oraz ich wpływ na rozwój współczesnych technologii przemysłowych*, red. J. Boryca, Politechnika Częstochowska, Częstochowa 2019, s. 146–157.
- Wyka E., *Polish Industrial Heritage, Its Protection and Interpretation*, [w:] *Technical Heritage and Cultural Identity*, red. E.Ch. Dahmali, Maroc Telecom Museum, Rabat 2019, s. 54–57.

Rozdziały w monografiach opublikowanych przez wydawnictwa spoza wykazu

- Karpińska K., *Mathematics Teaching in Gymnasias and Real Schools in Poland in the Years 1795–1918: Schools with Polish and German as the Language of Instruction (Comparison)*, [w:] *Proceedings of the Eighth European Summer University on History and Epistemology in Mathematics Education (ESU-8)*, red. É. Barbin i in., Oslomet – storby-universitetet, Oslo 2019, s. 727–758.
- Piekarski M., *Wkład Lwowa w polską muzykę sakralną. Od „Missa Paschalis” Marcina Leopolity po „Stabat Mater” Karola Szymanowskiego*, [w:] *Muzyka sakralna w drodze ku Niepodległej*, red. M. Karwaszewska, Akademia Muzyczna, Gdańsk 2018 [recte 2019], s. 58–81.
- Sidorowicz-Mulak D., Soszyński J., *Senosios knygos proveniencijų tyrimai ir jų potencialas*, [w:] *Ženkļai, simboliai, prasmės. Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės tyrimai pagalbinii istorijos mokslų aspektu*, red. R. Čapaitė, G. Zujienė, Lietuvos istorijos institutas, Wilno 2019, s. 39–61.
- Siewierski T., *Il Consolato nel ventennio interbellico*, [w:] *Consolato Generale della Repubblica di Polonia in Milano. Cento anni di storia*, red. B. Skwarczyński, Consolato Generale della Repubblica di Polonia, Mediolan 2019, s. 63–86.
- Siewierski T., *Recepcja twórczości Mariana Kukiela w historiografii krajowej po 1945 roku*, [w:] *Historia, wojsko, polityka. Marian Kukiel (1885–1973) i jego dzieło*, red. T. Siewierski, Z. Zielonka, Wojskowe Centrum Edukacji Obywatelskiej, Warszawa 2019, s. 511–522.
- Soszyński J., *Ne visiškai prarasti. Dviejų viduramžių rankraščių iš Karaliaučiaus fragmentai Vilniuje*, [w:] *Ženkļai, simboliai, prasmės. Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės tyrimai*

pagalbinių istorijos mokslų aspektu, red. R. Čapaitė, G. Zujienė, Lietuvos istorijos institutas, Wilno 2019, s. 63–73.

Szumski J., *Документы Центрального комитета КПСС по истории советско-польских отношений как источник по истории партийного делопроизводства*, [w:] *Управление документацией. Прошлое, настоящее, будущее*, red. J. Kukarina, Термика, Moskwa 2019, s. 224–234.

Wójcik A., Rybak A., *Adam Piwowar – rewolucjonista, odkrywca, wolnomularz*, [w:] *Listopad 1918 roku w Zagłębiu Dąbrowskim*, red. D. Nawrot i in., Pałac Schoena, Sosnowiec 2019, s. 149–158.

Artykuły opublikowane w czasopismach z wykazu

Arabas I. i in., *Legendarne surowce lecznicze pochodzenia morskiego. Historia z ciągiem dalszym*, „Farmacja Polska” 2019, t. 75, nr 12, s. 692–697.

Bienias B., *Edward Gresham’s “Astrosteron, or A Discourse of the Falling of the Planet” (1603), the Copernican Paradox, and the Construction of Early Modern Proto-Scientific Discourse*, „Studies in History and Philosophy of Science: Part A” 2019 (online).

Bienias B., *The Place of MS Sloane 3703 Among Early-Modern English Translations of the French Paraphrase of “Splendor Solis”*, „The Library” 2019, t. 20, nr 2, s. 224–229.

Ciesielska D., Maligranda L., *Alfred Rosenblatt (1880–1947): Polish-Peruvian Mathematician*, „Banach Center Publication” 2019, nr 3, s. 57–108.

Daszkiewicz P., *List barona Christoph’a Burhardta von Vietinghoffa (1767–1829) do André Thouina (1747–1824). Interesujący dokument historii nauki w krajach bałtyckich*, „Echa Przeszłości” 2019, t. 19, s. 217–223.

Daszkiewicz P., *Paryskie ślady przyrodniczych badań Kaukazu Ludwika Młokosiewicza (1831–1909)*, „Kwartalnik Historii Nauki i Techniki” 2019, t. 64, nr 3, s. 75–79.

Daszkiewicz P., *The Forgotten Trade of European Pond Turtle Emys Orbicularis in Central Europe in the 18th and 19th Centuries: An Essential Introduction to Historical and Economic Investigation*, „Studia Historiae Oeconomicae” 2019, t. 36, s. 93–103.

Daszkiewicz P., *Warszawski Gabinet Zoologiczny w korespondencji Armanda Davida (1826–1900). Nieznane listy Władysława Taczanowskiego (1819–1890), Konstantego Branickiego (1824–1884) i Charlesa Oberthūra (1845–1924)*, „Kwartalnik Historii Nauki i Techniki” 2019, t. 64, nr 2, s. 129–147.

Fedotova A., Samojlik T., Daszkiewicz P., *Killing for Museums: European Bison as a Museum Exhibit*, „Centaurus” 2018 [recte 2019], t. 60, nr 4, s. 315–332.

Figaszewska K., *Fragmety rękopisów średniowiecznych – stan badań i perspektywy badawcze. Średniowieczne fragmenty zachowane w Archiwum Państwowym w Szczecinie*, „Studia Źródłoznawcze” 2019, t. 57, s. 99–112.

Getka-Kenig M., *Architektura w kręgu zainteresowań Towarzystwa Warszawskiego Przyjaciół Nauk (1800–1832)*, „Kwartalnik Historii Nauki i Techniki” 2019, t. 64, nr 1, s. 9–37.

Getka-Kenig M., *Bringing Order out of Chaos: Stanisław August Poniatowski’s Political Patronage of Architectural Classicism in the Late-18th-Century Polish-Lithuanian Commonwealth*, „Central Europe” 2018 [recte 2019], t. 16, nr 2, s. 81–104.

- Getka-Kenig M., *Problem badań nad historią „sztuki żydowskiej” w komunistycznej Polsce. Przypadek Józefa Sandla*, „Kwartalnik Historii Żydów” 2019, nr 1, s. 43–67.
- Getka-Kenig M., „Przedmioty budownictwa” na warszawskich wystawach sztuk pięknych z lat 1819–1828 a problem modernizacji kultury architektonicznej w konstytucyjnym Królestwie Polskim, „Quart” 2019, nr 3, s. 22–41.
- Getka-Kenig M., *Public Commemoration, Modern National Identity and the Crisis of Neoclassicism: The Case of Early-Nineteenth-Century “Resurrected” Poland*, „RIHA Journal” 2019, nr 4 (online).
- Getka-Kenig M., *Sebastian Sierakowski (1743–1824) i mit Krakowa w okresie napoleońskim i pokongresowym*, „Kwartalnik Historyczny” 2019, t. 126, nr 2, s. 283–314.
- Jasiński M., *Stanisław Lubieniecki and Johannes Hevelius: (Extra)ordinary “Men of Letters”*, „Kwartalnik Historii Nauki i Techniki” 2019, t. 64, nr 1, s. 125–137.
- Jasiński M., *Szyfr Stanisława Lubienieckiego*, „Odrodzenie i Reformacja w Polsce” 2019, t. 63, s. 249–256.
- Jasiński M.S., *Książdz profesor Filip Diaczan. Portret warszawskiego moskalofila*, „Kwartalnik Historii Nauki i Techniki” 2019, t. 64, nr 2, s. 9–44.
- Kokowski M., *Evolutionary Transformation of the Journal (Part 6)*, „Studia Historiae Scientiarum” 2019, t. 18, s. 13–17.
- Kokowski M., *Ewolucyjna transformacja czasopisma (cz. 6)*, „Studia Historiae Scientiarum” 2019, t. 18, s. 19–23.
- Kokowski M., *The Divergent Histories of Bose–Einstein Statistics and the Forgotten Achievements of Władysław Natanson (1864–1937)*, „Studia Historiae Scientiarum” 2019, t. 18, s. 327–464.
- Kokowski M., *Wprowadzenie do tematyki sesji roboczej „Polskie czasopisma naukowe z dyscyplin historia i filozofia nauki oraz naukoznawstwo. Aktualne wyzwania” i konkretne propozycje rozwiązań organizacyjno-redakcyjnych i legislacyjnych*, „Studia Historiae Scientiarum” 2019, t. 18, s. 493–504.
- Kokowski M., *Wykazy czasopism Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego z 2017 i 2019 roku oraz ICI Journal Master List 2014–2017 a polskie czasopisma z historii nauki, historii, filozofii nauki i naukoznawstwa*, „Studia Historiae Scientiarum” 2019, t. 18, s. 505–513.
- Lichočka H., *Vestium i ruthenium na tle historii chemii*, „Studia Historiae Scientiarum” 2019, t. 18, s. 295–313.
- Łotysz S., *Hot Commodity: Designing, Making and Selling Electric Irons in Post-War Poland*, „ICON: Journal of the International Committee for the History of Technology” 2018–2019, t. 24, s. 150–184.
- Maślanka K., *Historia nauki w oczach fizyków i matematyków*, „Analecta. Studia i Materiały z Dziejów Nauki” 2018 [recte 2019], t. 27, nr 2, s. 79–98.
- Maślanka K., Rodzeń J., Wyka E., *Trójwymiarowe modele matematyczne na przykładzie obiektów ze zbiorów Muzeum Uniwersytetu Jagiellońskiego*, „Studia Historiae Scientiarum” 2019, t. 18, s. 257–293.
- Piekarski M., *Zajęcia z zakresu muzykologii na Uniwersytecie Stefana Batorego. Przyczynek do dziejów uczelni*, „Klio” 2019, nr 3, s. 83–104.
- Piskurewicz J., *Antoni Bolesław Dobrowolski o związkach oświaty z nauką – w kontekście dyskusji na temat organizacji i rozwoju nauki w niepodległej Polsce*, „Forum Pedagogiczne” 2019, nr 1, s. 155–166.

- Piskurewicz J., *Maria Skłodowska-Curie i Ernest Rutherford. Przyjaźń, współpraca i rywalizacja*, „Kwartalnik Historii Nauki i Techniki” 2019, t. 64, nr 4, s. 25–42.
- Pludra-Żuk P., *Czy potrzebna nam fragmentologia? Na marginesie pierwszego numeru pisma „Fragmentology”*, „Kwartalnik Historii Nauki i Techniki” 2019, t. 64, nr 4, s. 173–182.
- Potkowski E., *De vita sua*, oprac. J. Kaliszuk, „Analecta. Studia i Materiały z Dziejów Nauki” 2018 [recte 2019], t. 27, nr 2, s. 173–184.
- Ratmanov P., Łotysz S., Czajewski J., *Polish Physicians in Harbin (The First Half of the 20th Century)*, „History of Medicine” 2019, t. 6, nr 2, s. 70–80.
- Schiller-Walicka J., *Jak być (zostać) dobrym historykiem? (Marcin Kula, „Jerzy Jedlicki. Historyk nietypowy”)*, „Kwartalnik Historii Nauki i Techniki” 2019, t. 64, nr 1, s. 159–166.
- Szumski J., *The USSR's Politics of History Toward the Slavic Countries of the Eastern Bloc: Formal and Institutional Frameworks (1945–1989)*, „Kwartalnik Historii Nauki i Techniki” 2019, t. 64, nr 4, s. 61–81.
- Trojanowska A., *Pracownia Chemiczno-Analityczna Warszawskiego Towarzystwa Farmaceutycznego w latach 1897–1914 (w świetle „Wiadomości Farmaceutycznych”)* (cz. 2), „Kwartalnik Historii Nauki i Techniki” 2019, t. 64, nr 4, s. 151–169.
- Urbanek B., *Neurologia i psychiatria na wileńskim Uniwersytecie Stefana Batorego do roku 1934 (czasów reorganizacji). Warunki funkcjonowania i kadra naukowa*, „Kwartalnik Historii Nauki i Techniki” 2019, t. 64, nr 3, s. 55–71.
- Urbanik-Kopeć A., *Julian Ochorowicz and the New Type of Phenomena: A Story About a Scientific Article in an International Debate About the Fringes of Modernity*, „Analecta. Studia i Materiały z Dziejów Nauki” 2018 [recte 2019], t. 27, nr 2, s. 59–77.
- Wiśniewska M., *Dlaczego Polacy wciąż wracają do historii? (Gerhard Gnauck, „Polen verstehen. Geschichte, Politik, Gesellschaft”)*, „Kwartalnik Historii Nauki i Techniki” 2019, t. 64, nr 4, s. 183–193.
- Wiśniewska M., *Duszpasterstwo polonijne Kościoła rzymskokatolickiego w ostatnim programie rządowym PRL*, „Pamięć i Sprawiedliwość” 2019, nr 1, s. 133–149.
- Wiśniewska M., *Edukacja polonijna po drugiej wojnie światowej. Stan badań*, „Przegląd Historyczno-Oświatowy” 2019, t. 62, nr 1–2, s. 257–284.
- Wiśniewska M., *Szkolnictwo wyznaniowe i nauczanie religii w świetle osobistych zapisków prymasa Stefana Wyszyńskiego z 1961 roku*, „Biuletyn Historii Wychowania” 2019, nr 1, s. 129–150.
- Wiśniewska M., *Upaństwowienie przedszkoli żydowskich w Polsce „ludowej”*, „Biuletyn Historii Wychowania” 2019, nr 1, s. 71–83.
- Włodarczyk J., *“Peripheral” Astronomy in the Correspondence of Johannes Hevelius: A Case Study of Maria Cunitia and Elias von Löwen*, „Kwartalnik Historii Nauki i Techniki” 2019, t. 64, nr 1, s. 147–155.
- Włodarczyk J., *Selene's Many Faces*, „Journal for the History of Astronomy” 2019, t. 50, nr 4, s. 493–495.
- Włodarczyk J., *The Pre-Telescopic Observations of the Moon in Early 17th-Century London: The Case of Edward Gresham (1565–1613)*, „Notes and Records: The Royal Society Journal of the History of Science” 2019 (online).
- Wyka E., *Calikowscy – krakowscy wytwórcy przyrządów naukowych*, „Kwartalnik Historii Nauki i Techniki” 2019, t. 64, nr 2, s. 79–103.

Artykuły opublikowane w czasopismach spoza wykazu

- Arabas I., *Podlaska kolekcja roślin księżnej Anny Jabłonowskiej*, „Herbalism” 2019, nr 1, s. 42–56.
- Daszkiewicz P., Edel Ph., *Les lettres de Saint-Petersbourg de L.H. Bojanus*, „Cahiers Lituaniens” 2019, t. 18, s. 39–41.
- Daszkiewicz P. i in., *Zagadka żubra z Warszawskiego Gabinetu Zoologicznego z pierwszej połowy XIX wieku*, „Parki Narodowe i Rezerwy Przyrody” 2019, t. 38, nr 2, s. 91–98.
- Daszkiewicz P., Iwan D., *List Józefa Ejsmonda (1862–1937) do Janusza Domaniewskiego (1891–1954). Unikalny dokument historii „ewakuacji” warszawskich zbiorów zoologicznych w 1915 roku*, „Rocznik Muzeum Górnośląskiego w Bytomiu. Przyroda” 2019, t. 25, s. 217–227.
- Daszkiewicz P., Iwan D., *Mecenat entomologiczny Jerzego Wandalina Mniszcha (1824–1881) w świetle jego listów do Armanda Davida (1826–1900)*, „Rocznik Muzeum Górnośląskiego w Bytomiu. Przyroda” 2019, t. 25, s. 167–177.
- Daszkiewicz P., Iwan D., *Sprawozdanie Działu Aklimatyzacji Zwierząt. Interesujący dla historii żubra i nauk przyrodniczo-leśnych dokument Państwowego Muzeum Zoologicznego z 1947 roku*, „Studia i Materiały Ośrodka Kultury Leśnej” 2019, t. 18, s. 107–121.
- Daszkiewicz P., Samojlik T., Fedotova A., *Żubry z Narodowego Muzeum Historii Naturalnej w Paryżu a historia zoologii i muzeografii przyrodniczej w XVIII i XIX wieku*, „Kosmos. Seria A: Biologia” 2018, t. 67, nr 4, s. 703–707.
- Maślanka K., *Mechanika kwantowa dla dociekliwych miłośników tamigłówek (odpornych na matematykę i fizykę)*, „Foton” 2019, nr 2, s. 4–14.
- Orłowski B., *Co o polskim wkładzie w rozwój techniki świadomy obywatel RP wiedzieć powinien (cz. 1)*, „W Sieci Historii” 2019, nr 2, s. 36–38.
- Orłowski B., *Co o polskim wkładzie w rozwój techniki świadomy obywatel RP wiedzieć powinien (cz. 2)*, „W Sieci Historii” 2019, nr 3, s. 35–37.
- Orłowski B., *Co o polskim wkładzie w rozwój techniki świadomy obywatel RP wiedzieć powinien (cz. 3)*, „W Sieci Historii” 2019, nr 4, s. 44–47.
- Orłowski B., *Co o polskim wkładzie w rozwój techniki świadomy obywatel RP wiedzieć powinien (cz. 4)*, „W Sieci Historii” 2019, nr 5, s. 38–41.
- Orłowski B., *Co o polskim wkładzie w rozwój techniki świadomy obywatel RP wiedzieć powinien (cz. 5)*, „W Sieci Historii” 2019, nr 6, s. 44–47.
- Orłowski B., *Co o polskim wkładzie w rozwój techniki świadomy obywatel RP wiedzieć powinien (cz. 6)*, „W Sieci Historii” 2019, nr 7–8, s. 60–61.
- Orłowski B., *Co o polskim wkładzie w rozwój techniki świadomy obywatel RP wiedzieć powinien (cz. 7)*, „W Sieci Historii” 2019, nr 9–10, s. 58–60.
- Paciorek M., *Działalność Komisji Historii Nauk Medycznych przy Radzie Naukowej Ministerstwa Zdrowia w latach 1952–1956 w świetle dokumentów Archiwum Akt Nowych*, „Medycyna Nowożytna. Studia nad Kulturą Medyczną” 2019, t. 25, nr 1, s. 141–160.
- Piekarski M., *Lemberg und Wien. Ein Beitrag zur Geschichte der musikalischen Beziehungen zwischen beiden Städten*, „Jahrbuch des Wissenschaftlichen Zentrums der Polnischen Akademie der Wissenschaften in Wien” 2019, t. 10, s. 259–273.
- Schiller-Walicka J., *Wojciech Bogumił Jastrzębowski. Biografia i działalność nauczycielska*, „Rocznik Towarzystwa Naukowego Warszawskiego” 2018 [recte 2019], t. 81, s. 43–64.

- Sunderland D., *Historia rodziny Sunderlandów. Wprowadzenie*, „More Maiorum” 2019, nr 8, s. 64–69.
- Sunderland D., *Historia rodziny Sunderlandów. Miasto: Sunderland*, „More Maiorum” 2019, nr 9, s. 62–65.
- Sunderland D., *Historia rodziny Sunderlandów. Zawód: jubiler*, „More Maiorum” 2019, nr 10, s. 62–65.
- Sunderland D., *Historia rodziny Sunderlandów. Miasto: Iłża*, „More Maiorum” 2019, nr 11, s. 58–61.
- Sunderland D., *Historia rodziny Sunderlandów. Zawód: fabrykant*, „More Maiorum” 2019, nr 12, s. 54–63.
- Wiśniewska M., *Jak uprawiać historię edukacji artystycznej (Joanna Grabowska, „Akademia Sztuk Pięknych w Krakowie w latach 1945–1956”)*, „Nauka Polska. Jej Potrzeby, Organizacja i Rozwój” 2019, t. 53, s. 165–174.
- Wójcik A., *The First Photograph of a Coal Mine in Poland*, „Annual Record of the International Commission on the History of Geological Sciences” 2019, t. 51, s. 58–61.

Pozostałe publikacje naukowe

- Arabas I., *Rola gabinetów historii naturalnej w poznaniu egzotycznych roślin leczniczych. The Role of Cabinets of Natural History in the Knowledge of Exotic Medicinal Plants*, [w:] 58. Zjazd Polskiego Towarzystwa Botanicznego „Botanika bez granic”. 58th Congress of the Polish Botanical Society “Botany Without Borders”, red. L. Frey, Polskie Towarzystwo Botaniczne, Instytut Botaniki PAN, Kraków 2019, s. 140.
- Bienias B., *Rozstrzygnięcie siódmej edycji Nagrody im. Jana Jędrzejewicza*, „Kwartalnik Historii Nauki i Techniki” 2019, t. 64, nr 4, s. 230–231.
- Ciesielska D., *Sprawozdanie z Jubileuszowego Zjazdu Matematyków Polskich w stulecie Polskiego Towarzystwa Matematycznego*, „Kwartalnik Historii Nauki i Techniki” 2019, t. 64, nr 4, s. 222–226.
- Ciesielska D., *Sprawozdanie z międzynarodowej interdyscyplinarnej konferencji w stulecie habilitacji Emmy Noether na Uniwersytecie w Getyndze*, „Kwartalnik Historii Nauki i Techniki” 2019, t. 64, nr 4, s. 201–210.
- Chorosz I., *Podróż po przemysłowej strefie osiedlenia. Polski przemysł włókienniczy. Żydowskie wytwórnie i żydowscy robotnicy*, oprac. A. Markowski, tłum. J. Szumski, Wydawnictwa UW, Warszawa 2019, ss. 210.
- Jasiński M., *Jacqueline Feke, „Ptolemy’s Philosophy: Mathematics as a Way of Life”*, „Kwartalnik Historii Nauki i Techniki” 2019, t. 64, nr 4, s. 197–201.
- Jasiński M., *Lubieniecki Stanisław młodszy*, [w:] *Polski wkład w przyrodznawstwo i technikę. Słownik polskich i związanych z Polską odkrywców, wynalazców oraz pionierów nauk matematyczno-przyrodniczych i techniki*, red. B. Orłowski, Instytut Historii Nauki PAN, Instytut Pamięci Narodowej, Warszawa 2015–2019, t. 5, s. 124–125.
- Kokowski M., *Sesja robocza „Polskie czasopisma naukowe z dyscyplin historia i filozofia nauki oraz naukoznawstwo. Aktualne wyzwania”*, „Studia Historiae Scientiarum” 2019, t. 18, s. 557–561.

- Kokowski M., *Sprawozdanie Komisji Historii Nauki PAU w 2018–2019 roku*, „*Studia Historiae Scientiarum*” 2019, t. 18, s. 567–570.
- Kokowski M., *The Report on the Activities of the PAU Commission on the History of Science in 2018–2019*, „*Studia Historiae Scientiarum*” 2019, t. 18, s. 563–566.
- Kurkowski J., *Borch Michał Jan*, [w:] *Polski wkład w przyrodoznawstwo i technikę. Słownik polskich i związanych z Polską odkrywców, wynalazców oraz pionierów nauk matematyczno-przyrodniczych i techniki*, red. B. Orłowski, Instytut Historii Nauki PAN, Instytut Pamięci Narodowej, Warszawa 2015–2019, t. 5, s. 33–36.
- Kurkowski J., *Hanow Michał Krzysztof*, [w:] *Polski wkład w przyrodoznawstwo i technikę. Słownik polskich i związanych z Polską odkrywców, wynalazców oraz pionierów nauk matematyczno-przyrodniczych i techniki*, red. B. Orłowski, Instytut Historii Nauki PAN, Instytut Pamięci Narodowej, Warszawa 2015–2019, t. 5, s. 79–83.
- Kurkowski J., *Kühn Henryk*, [w:] *Polski wkład w przyrodoznawstwo i technikę. Słownik polskich i związanych z Polską odkrywców, wynalazców oraz pionierów nauk matematyczno-przyrodniczych i techniki*, red. B. Orłowski, Instytut Historii Nauki PAN, Instytut Pamięci Narodowej, Warszawa 2015–2019, t. 5, s. 120–123.
- Kurkowski J., *Neifeld Ernest Jeremiasz*, [w:] *Polski wkład w przyrodoznawstwo i technikę. Słownik polskich i związanych z Polską odkrywców, wynalazców oraz pionierów nauk matematyczno-przyrodniczych i techniki*, red. B. Orłowski, Instytut Historii Nauki PAN, Instytut Pamięci Narodowej, Warszawa 2015–2019, t. 5, s. 144–146.
- Kurkowski J., *Śmiglecki Marcin*, [w:] *Polski wkład w przyrodoznawstwo i technikę. Słownik polskich i związanych z Polską odkrywców, wynalazców oraz pionierów nauk matematyczno-przyrodniczych i techniki*, red. B. Orłowski, Instytut Historii Nauki PAN, Instytut Pamięci Narodowej, Warszawa 2015–2019, t. 5, s. 199–202.
- Kurkowski J., *Weichardt Teodor Tomasz*, [w:] *Polski wkład w przyrodoznawstwo i technikę. Słownik polskich i związanych z Polską odkrywców, wynalazców oraz pionierów nauk matematyczno-przyrodniczych i techniki*, red. B. Orłowski, Instytut Historii Nauki PAN, Instytut Pamięci Narodowej, Warszawa 2015–2019, t. 5, s. 219–222.
- Lichocka H., *Działalność badawcza Zakładu Historii Nauk Ścisłych, Przyrodniczych i Techniki w 2018 roku*, „*Kwartalnik Historii Nauki i Techniki*” 2019, t. 64, nr 3, s. 163–174.
- Orłowski B., *Chwaściński Bolesław*, [w:] *Polski wkład w przyrodoznawstwo i technikę. Słownik polskich i związanych z Polską odkrywców, wynalazców oraz pionierów nauk matematyczno-przyrodniczych i techniki*, red. *idem*, Instytut Historii Nauki PAN, Instytut Pamięci Narodowej, Warszawa 2015–2019, t. 5, s. 43–46.
- Orłowski B., *Hoffmann Jakub Fryderyk*, [w:] *Polski wkład w przyrodoznawstwo i technikę. Słownik polskich i związanych z Polską odkrywców, wynalazców oraz pionierów nauk matematyczno-przyrodniczych i techniki*, red. *idem*, Instytut Historii Nauki PAN, Instytut Pamięci Narodowej, Warszawa 2015–2019, t. 5, s. 83–84.
- Orłowski B., *Od redaktora naukowego „Słownika”*, [w:] *Polski wkład w przyrodoznawstwo i technikę. Słownik polskich i związanych z Polską odkrywców, wynalazców oraz pionierów nauk matematyczno-przyrodniczych i techniki*, red. *idem*, Instytut Historii Nauki PAN, Instytut Pamięci Narodowej, Warszawa 2015–2019, t. 5, s. 9–10.
- Orłowski B., *Radwański Feliks*, [w:] *Polski wkład w przyrodoznawstwo i technikę. Słownik polskich i związanych z Polską odkrywców, wynalazców oraz pionierów nauk matematyczno-przyrodniczych i techniki*, red. *idem*, Instytut Historii Nauki PAN, Instytut Pamięci Narodowej, Warszawa 2015–2019, t. 5, s. 171–172.

- Orłowski B., *Tołwiński Jan Tadeusz*, [w:] *Polski wkład w przyrodoznawstwo i technikę. Słownik polskich i związanych z Polską odkrywców, wynalazców oraz pionierów nauk matematyczno-przyrodniczych i techniki*, red. *idem*, Instytut Historii Nauki PAN, Instytut Pamięci Narodowej, Warszawa 2015–2019, t. 5, s. 209–211.
- Orłowski B., *Wstęp do tomu piątego*, [w:] *Polski wkład w przyrodoznawstwo i technikę. Słownik polskich i związanych z Polską odkrywców, wynalazców oraz pionierów nauk matematyczno-przyrodniczych i techniki*, red. *idem*, Instytut Historii Nauki PAN, Instytut Pamięci Narodowej, Warszawa 2015–2019, t. 5, s. 11–12.
- Schiller-Walicka J., *Alicja Urbanik-Kopeć*, „Anioł w domu, mrówka w fabryce”, „Kwartalnik Historii Nauki i Techniki” 2019, t. 64, nr 1, s. 173–178.
- Schiller-Walicka J., *Działalność badawcza Zakładu Historii Nauk Społecznych, Oświaty i Organizacji Nauki w 2018 roku*, „Kwartalnik Historii Nauki i Techniki” 2019, t. 64, nr 3, s. 149–162.
- Schiller-Walicka J., *Sprawozdanie z działalności Kasy im. Józefa Mianowskiego – Fundacji Popierania Nauki od października 2018 roku do marca 2019 roku*, „Nauka Polska. Jej Potrzeby, Organizacja i Rozwój” 2019, t. 53, s. 193–199.
- Schiller-Walicka J., *Witold Molik*, „Polscy studenci na uniwersytetach niemieckich od końca XVIII do początku XX wieku”, t. 1, „Kwartalnik Historyczny” 2018 [recte 2019], t. 125, nr 4, s. 984–989.
- Siewierski T., *Krzysztof Śreniowski*, „Moje życie”, „Kwartalnik Historii Nauki i Techniki” 2019, t. 64, nr 2, s. 199–201.
- Siewierski T., *Wstęp*, [w:] 2. *Korpus w bitwie o Monte Cassino. Stan badań w 75-lecie bitwy*, red. *idem*, Muzeum Łazienki Królewskie, Politechnika Koszalińska, Warszawa–Koszalin 2019, s. 7–8.
- Siewierski T., *Wstęp*, [w:] *Historia, wojsko, polityka. Marian Kukiel (1885–1973) i jego dzieło*, red. T. Siewierski, Z. Zielonka, Wojskowe Centrum Edukacji Obywatelskiej, Warszawa 2019, s. 7–9.
- Siewierski T., *Wstęp*, [w:] M. Kukiel, *Studia historyczne. Wybór artykułów z lat 1909–1939*, oprac. i wstępem poprzedził T. Siewierski, Wojskowe Centrum Edukacji Obywatelskiej, Warszawa 2019, s. 5–15.
- Siuda-Bochenek M., *Jarzębowski Tadeusz*, [w:] *Polski wkład w przyrodoznawstwo i technikę. Słownik polskich i związanych z Polską odkrywców, wynalazców oraz pionierów nauk matematyczno-przyrodniczych i techniki*, red. B. Orłowski, Instytut Historii Nauki PAN, Instytut Pamięci Narodowej, Warszawa 2015–2019, t. 5, s. 93.
- Siuda-Bochenek M., *Kępiński Felicjan*, [w:] *Polski wkład w przyrodoznawstwo i technikę. Słownik polskich i związanych z Polską odkrywców, wynalazców oraz pionierów nauk matematyczno-przyrodniczych i techniki*, red. B. Orłowski, Instytut Historii Nauki PAN, Instytut Pamięci Narodowej, Warszawa 2015–2019, t. 5, s. 102–103.
- Siuda-Bochenek M., *Krzemiński Wojciech*, [w:] *Polski wkład w przyrodoznawstwo i technikę. Słownik polskich i związanych z Polską odkrywców, wynalazców oraz pionierów nauk matematyczno-przyrodniczych i techniki*, red. B. Orłowski, Instytut Historii Nauki PAN, Instytut Pamięci Narodowej, Warszawa 2015–2019, t. 5, s. 114–115.
- Siuda-Bochenek M., *Mergentaler Jan*, [w:] *Polski wkład w przyrodoznawstwo i technikę. Słownik polskich i związanych z Polską odkrywców, wynalazców oraz pionierów nauk matematyczno-przyrodniczych i techniki*, red. B. Orłowski, Instytut Historii Nauki PAN, Instytut Pamięci Narodowej, Warszawa 2015–2019, t. 5, s. 135–136.

- Siuda-Bochenek M., *Orkisz Lucjan*, [w:] *Polski wkład w przyrodoznawstwo i technikę. Słownik polskich i związanych z Polską odkrywców, wynalazców oraz pionierów nauk matematyczno-przyrodniczych i techniki*, red. B. Orłowski, Instytut Historii Nauki PAN, Instytut Pamięci Narodowej, Warszawa 2015–2019, t. 5, s. 154–155.
- Siuda-Bochenek M., *Rudnicki Konrad*, [w:] *Polski wkład w przyrodoznawstwo i technikę. Słownik polskich i związanych z Polską odkrywców, wynalazców oraz pionierów nauk matematyczno-przyrodniczych i techniki*, red. B. Orłowski, Instytut Historii Nauki PAN, Instytut Pamięci Narodowej, Warszawa 2015–2019, t. 5, s. 174–176.
- Siuda-Bochenek M., *Wilk Antoni*, [w:] *Polski wkład w przyrodoznawstwo i technikę. Słownik polskich i związanych z Polską odkrywców, wynalazców oraz pionierów nauk matematyczno-przyrodniczych i techniki*, red. B. Orłowski, Instytut Historii Nauki PAN, Instytut Pamięci Narodowej, Warszawa 2015–2019, t. 5, s. 224–225.
- Siuda-Bochenek M., *Witkowski Józef*, [w:] *Polski wkład w przyrodoznawstwo i technikę. Słownik polskich i związanych z Polską odkrywców, wynalazców oraz pionierów nauk matematyczno-przyrodniczych i techniki*, red. B. Orłowski, Instytut Historii Nauki PAN, Instytut Pamięci Narodowej, Warszawa 2015–2019, t. 5, s. 225–226.
- Siuda-Bochenek M., *Woszczyk Andrzej*, [w:] *Polski wkład w przyrodoznawstwo i technikę. Słownik polskich i związanych z Polską odkrywców, wynalazców oraz pionierów nauk matematyczno-przyrodniczych i techniki*, red. B. Orłowski, Instytut Historii Nauki PAN, Instytut Pamięci Narodowej, Warszawa 2015–2019, t. 5, s. 235–237.
- Soszyński J., *Leszek Zasztowt*, „Melting Puzzle: The Nobility, Society, Education and Scholarly Life in East-Central Europe (1800s–1900s)”, „Nauka Polska. Jej Potrzeby, Organizacja i Rozwój” 2019, t. 53, s. 175–176.
- Soszyński J., *Międzynarodowa konferencja „Nauki pomocnicze historii w badaniach nad historią Wielkiego Księstwa Litewskiego”*, „Kwartalnik Historii Nauki i Techniki” 2019, t. 64, nr 2, s. 216–217.
- Soszyński J., *Skoryna Franciszek*, [w:] *Polski wkład w przyrodoznawstwo i technikę. Słownik polskich i związanych z Polską odkrywców, wynalazców oraz pionierów nauk matematyczno-przyrodniczych i techniki*, red. B. Orłowski, Instytut Historii Nauki PAN, Instytut Pamięci Narodowej, Warszawa 2015–2019, t. 5, s. 190–191.
- Sunderland D., *Monografie wydane przez Instytut Historii Nauki PAN w 2018 roku*, „Kwartalnik Historii Nauki i Techniki” 2019, t. 64, nr 3, s. 198–199.
- Sunderland D., *Publikacje pracowników Instytutu Historii Nauki PAN w 2018 roku*, „Kwartalnik Historii Nauki i Techniki” 2019, t. 64, nr 3, s. 175–185.
- Sunderland D., *Referaty pracowników Instytutu Historii Nauki PAN wygłoszone w 2018 roku na konferencjach polskich i zagranicznych oraz na zaproszenie instytucji naukowych*, „Kwartalnik Historii Nauki i Techniki” 2019, t. 64, nr 3, s. 186–197.
- Trojanowska A., *XIII Przegląd Prac Magisterskich z Zakresu Historii Farmacji*, „Farmacja Polska” 2019, t. 75, nr 1, s. 24–27.
- Urbanek B., *Małgorzata Stawiak-Ososińska*, „Sztuka położnicza dla kobiet. Kształcenie akuserek na ziemiach polskich w dobie niewoli narodowej (1773–1914)”, „Medycyna Nowożytna. Studia nad Kulturą Medyczną” 2019, t. 25, nr 1, s. 181–186.
- Urbanek B., *Podróż naukowa do Istanbulu i udział w konferencji „Woda a zdrowie w perspektywie historyczno-kulturowej” (Refleksje)*, „Kwartalnik Historii Nauki i Techniki” 2019, t. 64, nr 4, s. 211–214.

- Urbanek B., *Sanatoria of the Eastern Polish Borderlands Until 1939: The Circumstances of Their Establishment and the Conditions of Their Development*, [w:] *Tarih ve kültür penceresinden su ve sağlık ilişkisi. Woda a zdrowie w perspektywie historycznokulturowej*, red. A. Namal, H.T. Üstüner, İstanbul Üniversitesi, Uniwersytet Medyczny we Wrocławiu, Stambuł 2019, s. 72.
- Urbanek B., *Sanatorium polskich Kresów Południowo-Wschodnich do roku 1939. Okoliczności powstania i warunki rozwoju*, [w:] *Tarih ve kültür penceresinden su ve sağlık ilişkisi. Woda a zdrowie w perspektywie historycznokulturowej*, red. A. Namal, H.T. Üstüner, İstanbul Üniversitesi, Uniwersytet Medyczny we Wrocławiu, Stambuł 2019, s. 71.
- Urbanik-Kopeć A., *Andrzej Żor, „Dom. Historia Przytułku św. Franciszka Salezego”*, „Kwartalnik Historii Nauki i Techniki” 2019, t. 64, nr 4, s. 201–204.
- Wójcik A., *Bielski-Saryusz Zygmunt*, [w:] *Polski wkład w przyrodoznawstwo i technikę. Słownik polskich i związanych z Polską odkrywców, wynalazców oraz pionierów nauk matematyczno-przyrodniczych i techniki*, red. B. Orłowski, Instytut Historii Nauki PAN, Instytut Pamięci Narodowej, Warszawa 2015–2019, t. 5, s. 22–24.
- Wójcik A., *Górnictwo i archeologia górnicza*, [w:] *Człowiek i kamień. Badania geologiczne w perspektywie archeologii*, red. M. Dzwoniarek-Konieczna, M. Węclawska, Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań 2019, s. 258.
- Wójcik A., *Kielan-Jaworowska Zofia*, [w:] *Polski wkład w przyrodoznawstwo i technikę. Słownik polskich i związanych z Polską odkrywców, wynalazców oraz pionierów nauk matematyczno-przyrodniczych i techniki*, red. B. Orłowski, Instytut Historii Nauki PAN, Instytut Pamięci Narodowej, Warszawa 2015–2019, t. 5, s. 106–108.
- Wójcik A., *Knothe Stanisław Marian*, [w:] *Polski wkład w przyrodoznawstwo i technikę. Słownik polskich i związanych z Polską odkrywców, wynalazców oraz pionierów nauk matematyczno-przyrodniczych i techniki*, red. B. Orłowski, Instytut Historii Nauki PAN, Instytut Pamięci Narodowej, Warszawa 2015–2019, t. 5, s. 109–111.
- Wójcik A., *Kowalczyk Zygmunt*, [w:] *Polski wkład w przyrodoznawstwo i technikę. Słownik polskich i związanych z Polską odkrywców, wynalazców oraz pionierów nauk matematyczno-przyrodniczych i techniki*, red. B. Orłowski, Instytut Historii Nauki PAN, Instytut Pamięci Narodowej, Warszawa 2015–2019, t. 5, s. 111–114.
- Wójcik A., *Odlanicki-Poczobutt Michał*, [w:] *Polski wkład w przyrodoznawstwo i technikę. Słownik polskich i związanych z Polską odkrywców, wynalazców oraz pionierów nauk matematyczno-przyrodniczych i techniki*, red. B. Orłowski, Instytut Historii Nauki PAN, Instytut Pamięci Narodowej, Warszawa 2015–2019, t. 5, s. 150–152.
- Wójcik A., *Plewa Stanisław*, [w:] *Polski wkład w przyrodoznawstwo i technikę. Słownik polskich i związanych z Polską odkrywców, wynalazców oraz pionierów nauk matematyczno-przyrodniczych i techniki*, red. B. Orłowski, Instytut Historii Nauki PAN, Instytut Pamięci Narodowej, Warszawa 2015–2019, t. 5, s. 161–163.
- Wójcik A., *Wojnar Karol*, [w:] *Polski wkład w przyrodoznawstwo i technikę. Słownik polskich i związanych z Polską odkrywców, wynalazców oraz pionierów nauk matematyczno-przyrodniczych i techniki*, red. B. Orłowski, Instytut Historii Nauki PAN, Instytut Pamięci Narodowej, Warszawa 2015–2019, t. 5, s. 236–237.
- Wójcik A., Preidl W., *Opieka zdrowotna górników w XIV–XVI wieku*, [w:] *Materiały XIII Konferencji „Dziedzictwo i historia górnictwa oraz wykorzystanie pozostałości dawnych*

robót górniczych", red. A. Wójcik, P. Zagożdżon, Wydział Geoinżynierii, Górnictwa i Geologii PWr, Wrocław 2019, s. 36–37.

Wójcik A., Preidl W., *Tajemnice kopalni rud srebra i ołowiu „Wiktor Emanuel” w Siewierzu*, [w:] *Materiały XIII Konferencji „Dziedzictwo i historia górnictwa oraz wykorzystanie pozostałości dawnych robót górniczych*", red. A. Wójcik, P. Zagożdżon, Wydział Geoinżynierii, Górnictwa i Geologii PWr, Wrocław 2019, s. 28–29.

Daniel Sunderland

Instytut Historii Nauki im. L. i A. Bierkenmajerów PAN

ORCID 0000-0002-7397-9614

Referaty pracowników Instytutu Historii Nauki PAN wygłoszone w 2019 r. na konferencjach polskich i zagranicznych oraz na zaproszenie instytucji naukowych

Referaty na konferencjach zagranicznych

Arabas I., *A Small Museum Which Has a Lot to Say: Antonina Leśniewska Museum of Pharmacy in Warsaw*, wystąpienie na European Museum Forum, European Council, Sarajewo, 22–26 V 2019.

Arabas I., *New Raw Materials from the New World: Transfer of Knowledge to Polish Pharmacies*, wystąpienie na International Congress for the History of Pharmacy, International Society for the History of Pharmacy, Waszyngton, 5–9 IX 2019.

Cetera-Włodarczyk A., Hope J., Włodarczyk J., *Peering into the Crystal Orbs: Shakespeare's Imagery and the Disseminations of New Astronomical Ideas in Early Modern London*, wystąpienie na konferencji *Shakespeare and European Geographies: Centralities and Elsewheres*, European Shakespeare Research Association, Università degli Studi Roma Tre, Rzym, 9–12 VII 2019.

Daszkiewicz P. i in., *Contribution of Vilnius University to the Flora Studies of the 19th-Century Białowieża Primeval Forest*, Baltic Conference on the History of Science, Lietuvos mokslo istorikų ir filosofų bendrija, Wilno, 19–21 IX 2019.

Getka-Kenig M., *Neoclassicism and the Search for Modernity in Ecclesiastical Architecture in the Age of Enlightenment: The Polish Case in an International Context*, wystąpienie na konferencji *On the Crossroads of Modernity: New Perspectives on Religion, Culture and Society Since 1750*, Research Network on Christian Churches, Culture and Society in Contemporary Europe, Documentatie- en Onderzoekscentrum voor Religie, Cultuur en Samenleving van de Katholieke Universiteit Leuven, Katholisch-Theologische Fakultät der Ruhr-Universität Bochum, Bochum, 24–25 VI 2019.

Getka-Kenig M., *The Romanov Kingdom of Poland (1815–1830): Architecture and the Search for Monarchical Modernity in Post-Napoleonic Restoration*, wystąpienie na konferencji *Monarchy and Modernity Since 1500*, University of Cambridge, Cambridge, 8–9 I 2019.

Karpińska K., *Scientific Novelties Implemented into Teaching Mathematics in Secondary Schools on the Territory of Poland in the 19th Century*, wystąpienie na International Conference on the History of Mathematics Education, British Society for the History of Mathematics, Centre international de rencontres mathématiques, Marsylia, 16–20 IX 2019.

Łotysz S., *Harnessing Nature and Bodies: Swamps, Health, and Biopolitics in Interwar Poland*, wystąpienie na konferencji *Sites of Health: A Symposium on the Medical*

Humanities, Center for Drugs and National Security Studies, Centre for the Social History of Health and Healthcare, Szanghaj, 26–27 IV 2019.

Łotysz S., *Nature and Power in Interwar Poland*, wystąpienie na Biennial Conference of the European Society for Environmental History *Boundaries in/of Environmental History*, Keskkonnaajaloo keskus, Tallinna Ülikool, European Society for Environmental History, Tallin, 21–25 VIII 2019.

Łotysz S., *Not Even a Foot of Swamp: Jewish Agricultural Settlement and the Planned Amelioration of the Pinsk Marshes in Interwar Poland*, wystąpienie na Agricultural History Society Annual Meeting *Power in Agricultural History*, Waszyngton, 5–8 VI 2019.

Łotysz S., *Struggle for the Swamp: Ethnic Problems of the Pripet Marshes in the Second Polish Republic*, wystąpienie na Association for the Study of Nationalities World Convention, Harriman Institute, Association for the Study of Nationalities, Nowy Jork, 2–4 V 2019.

Piskurewicz J., *Il Centro polacco di Roma dinanzi alla politicizzazione della ricerca e della cultura nel periodo fascista*, wystąpienie na konferencji *Model Rome: International Capital Cities of Science and Arts in the 20th Century*, Deutsches Historisches Institut, Deutsches Archäologisches Institut, Suomen instituutti, Unione internazionale degli istituti di archeologia, storia e storia dell'arte, Rzym, 22–24 X 2019.

Soszyński J., Sidorowicz-Mulak D., *Badania proveniencyjne nad dawną książką i ich potencjał*, wystąpienie na konferencji *Pagalbiniai istorijos mokslai Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės tyrimuose*, Lietuvos istorijos institutas, Wilno, 25–26 IV 2019.

Sunderland D., *Gender Stereotypes in American and Polish Textbooks on Biology and Related School Subjects*, wystąpienie na konferencji *Language and Prejudice*, Institutionen för humaniora, utbildnings- och samhällsvetenskap Örebro universitet, Örebro, 13–15 XI 2019.

Sunderland D., *Hoży rycerze i wątła księżniczka. Metaforyka w opisach zapłodnienia w podręcznikach do biologii i przedmiotów pokrewnych*, wystąpienie na konferencji *Slavica iuvenum*, Filozofická fakulta Ostravské univerzity, Ostrawa, 26–27 III 2019.

Sunderland D., *Kanon i peryferia. Przemiany szkolnych list lektur w Polsce na tle polityczno-społecznym*, wystąpienie na konferencji *Interdisziplinäre Polenstudien*, Aleksander-Brückner-Zentrum für Polenstudien der Martin-Luther-Universität Halle-Wittenberg und Friedrich-Schiller-Universität Jena, Jena, 10–11 V 2019.

Sunderland D., *Modernizm w świetle stylometrii*, wystąpienie na konferencji *Літературознавство XXI століття. Сучасні виклики та перспективи*, Інститут літератури Національної академії наук України, Кijów, 19–21 VI 2019.

Szumski J., *Документы Центрального комитета КПСС по истории советско-польских отношений как источник по истории партийного делопроизводства*, wystąpienie na konferencji *Управление документацией. Прошлое, настоящее, будущее*, Российский государственный гуманитарный университет, Moskwa, 21–22 III 2019.

Szumski J. i in., *Filip Slaveski, "Remaking Ukraine After WWII: The Clash of Local and Central Soviet Power (1944–1950)"*, wystąpienie na konferencji *Recovering Forgotten History: The Image of East-Central Europe in English-Language Academic Textbooks*, Музей Києво-Могилянської академії, Kijów, 8–21 VI 2019.

- Szumski J. i in., *Итоги и перспективы деятельности Польско-сибирской библиотеки*, wystąpienie na konferencji *Поляки в Сибири и на Дальнем Востоке в XIX–XX веках*, Instytut Polski, Moskwa, 26 II 2019.
- Urbanek B., *Sanatorium polskich Kresów Południowo-Wschodnich do roku 1939. Okoliczności powstania i warunki rozwoju*, wystąpienie na konferencji *Tarih ve kültür penceresinden su ve sağlık ilişkisi. Woda a zdrowie w perspektywie historycznokulturowej*, İstanbul Üniversitesi, Uniwersytet Medyczny we Wrocławiu, Sztambuł, 10–11 VI 2019.
- Włodarczyk J., *Edward Gresham's "Astrosteron", or How Can One Understudied Manuscript Affect Several Overstudied Fields?*, wystąpienie na konferencji *Magic, Religion, and Science in the Global Middle Ages and Renaissance*, Medieval Association of the Pacific, Arizona Center for Medieval and Renaissance Studies, Phoenix, 6–9 II 2019.
- Włodarczyk J., *The Torquetum: Is It an Observing Instrument?*, wystąpienie na konferencji *Clues of Observations Practices: Astronomy and Natural Sciences in Late Medieval Europe (Latin, Arabic and Hebrew)*, Observatoire de Paris, ALFA, Paryż, 3–4 XII 2019.
- Wyka E., *Historical Cryogenic Instruments in the Collection of the Jagiellonian University Museum*, wystąpienie na International Conference on the History of Chemistry, European Chemical Society, Maastricht, 29 VII–2 VIII 2019.
- Wyka E., *Historical Scientific Instruments in the Collections of the University Museums in Poland: Research Project of the National Science Centre in Poland (2018–2020)*, wystąpienie na konferencji *University Museums as Cultural Commons: Interdisciplinary Research and Education in Museums*, International Committee for Museums and Collections of Science and Technology, Keiō Gijuku Daigaku, Tokio, 9–10 IX 2019.
- Wyka E., *Scientific Heritage: How to Understand and Study It?*, wystąpienie na konferencji *Voices of Traditions for a Sustainable Future*, International Committee for Museums and Collections of Science and Technology, Kokuritsu Kagaku Hakubutsukan, Kioto, 1–7 IX 2019.

Referaty na konferencjach krajowych

- Arabas I., *Rola gabinetów historii naturalnej w poznaniu egzotycznych roślin leczniczych*, wystąpienie na Zjeździe Polskiego Towarzystwa Botanicznego *Botanika bez granic*, Kraków, 1–7 VII 2019.
- Bartnicka K., *Człowiek „akademii” – nauczyciel czy urzędnik? Specyficzne okoliczności ukształtowania się pojęcia i „zawodu” profesora uniwersytetu w Polsce na przełomie XVIII i XIX wieku*, wystąpienie na Zjeździe Historyków Wychowania *Polskie tradycje akademickie*, Towarzystwo Historii Edukacji, Wydział Studiów Edukacyjnych UAM, Poznań, 13–15 X 2019.
- Bienias B., *A Forgotten Discourse: Edward Gresham's "Astrosteron" (1603) and the Dissemination of Copernican Astronomy in England*, wystąpienie na konferencji *Mikołaj Kopernik na ziemi lubawskiej*, Fundacja Nicolaus Copernicus, Instytut Historii Nauk PAN, Urząd Miasta Lubawa, Warszawa–Lubawa, 20–21 V 2019.
- Borkowska K., *Wartość powrotów do źródeł. O tym, jak holistyczny ogląd rzeczywistości prezentowany przez greckich filozofów wpłynął na rozwój teorii fizyki kwantowej*,

- wystąpienie na Studenckich Spotkaniach Filozoficznych *Powtórka*, Fundacja Cieszkowskiego, „Kronos”, Międzygórze, 15–17 II 2019.
- Ciesielska D., *Warszawska szkoła matematyczna a inne ośrodki*, wystąpienie na seminarium z historii matematyki, Instytut Matematyki UJ, Kraków, 16 XII 2019.
- Ciesielska D., *Fellows of the Academy of Learning and the Jagiellonian University Studying Mathematics in Göttingen (1891–1914)*, wystąpienie na Dickstein Forum, Komisja Historii Nauki PAU, Académie internationale d’histoire des sciences, Механіко-математичний факультет Львівського національного університету, Instytut Historii Nauki PAN, Ústav aplikované matematiky Českého vysokého učení technického, Wydział Matematyczno-Przyrodniczy URz, Polskie Towarzystwo Matematyczne, Kraków, 19–21 IX 2019.
- Ciesielska D., *Kalkulator z XVII wieku. Instrukcja obsługi*, wystąpienie na konferencji *Matematyczny rock and roll*, Stowarzyszenie Nauczycieli Matematyki, Mazowieckie Samorządowe Centrum Doskonalenia Nauczycieli, Warszawa, 30 XI 2019.
- Ciesielska D., Terepeta M., *Stefan Straszewicz – twórca Olimpiady Matematycznej w Polsce*, wystąpienie na Jubileuszowym Zjeździe Matematyków Polskich, Polskie Towarzystwo Matematyczne, Wydział Matematyki i Informatyki UJ, Kraków, 3–7 IX 2019.
- Ciesielska D., Zwierzyńska J., *Getyńskie doktoraty Polaków. Wprowadzenie*, wystąpienie na seminarium z historii matematyki, Instytut Matematyki UJ, Kraków, 9 XII 2019.
- Ciesielska D., Zwierzyńska J., *PhD in Mathematics in Göttingen ca. 1900 and Its Impact on Further Scientific Career*, wystąpienie na Dickstein Forum, Komisja Historii Nauki PAU, Académie internationale d’histoire des sciences, Механіко-математичний факультет Львівського національного університету, Instytut Historii Nauki PAN, Ústav aplikované matematiky Českého vysokého učení technického, Wydział Matematyczno-Przyrodniczy URz, Polskie Towarzystwo Matematyczne, Kraków, 19–21 IX 2019.
- Daszkiewicz P., *Lasy Rzeczypospolitej w dokumentach francuskiego wywiadu wojskowego w XVIII i XIX wieku*, wystąpienie na konferencji *Las i historia*, Ośrodek Kultury Leśnej, Gołuchów, 17–18 X 2019.
- Daszkiewicz P., Tarkowski R., *Studies in France and First Work of Domeyko*, wystąpienie na konferencji *Ignacy Domeyko: A World-Famous Geologist and Mining Engineer. On the 130th Anniversary of His Death*, Fundacja dla AGH, Kraków, 14 VI 2019.
- Daszkiewicz P., Vetulani Z., *Przed Popielnem była Puszcza Białowieska. 70-lecie hodowli koników polskich w Popielnie*, wystąpienie na konferencji *Mazurska hodowla koników polskich. Przeszłość, terażniejszość, przyszłość*, Instytut Rozrodu Zwierząt i Badań Żywności PAN, Popielno–Wierzbka, 5–7 IX 2019.
- Figaszewska K., *Problematyka opisu fragmentów rękopiśmiennych*, wystąpienie na konferencji *Textus et pictura. Średniowieczny kodeks rękopiśmienny jako przedmiot studiów interdyscyplinarnych*, Wydział Sztuk Pięknych UMK, Biblioteka Uniwersytecka, Toruń, 12–13 XII 2019.
- Getka-Kenig M., *Niszczenie polskiego dziedzictwa kulturowego we wrześniu 1939 roku*, wystąpienie na konferencji *Początek nowego ładu. Europa 1939–1940*, Instytut Pileckiego, Warszawa, 17–19 IX 2019.
- Getka-Kenig M., *Tradycja klasyczna i wyzwania nowoczesności. Antyk w edukacji architektonicznej w Królestwie Polskim lat 1815–1830*, wystąpienie na seminarium z historii oświaty i dziejów ruchu umysłowego, Instytut Historii Nauki PAN, Warszawa, 28 XI 2019.

- Iwan D., Daszkiewicz P., *Muzeum Szkoły Szczególnej Leśnictwa a Warszawski Gabinet Zoologiczny. Spojrzenie na początki muzealnictwa przyrodniczego w Królestwie Polskim*, wystąpienie na konferencji *Las i historia*, Ośrodek Kultury Leśnej, Gołuchów, 17–18 X 2019.
- Jasiński M.S., *Szkolnictwo prawosławne w Polsce w XX wieku*, wystąpienie na konferencji *Szkolnictwo wyznaniowe i jego oddziaływanie na życie społeczno-kulturalne państwa i regionu w XX wieku*, Instytut Historii Nauk PAN, Warszawa, 6 XII 2019.
- Kaliszuk J., *Losy rękopisów średniowiecznych z klasztoru świętokrzyskiego po 1819 roku*, wystąpienie na konferencji *200 lat kasaty Świętego Krzyża. Kasata opactwa benedyktyńskiego ze Świętego Krzyża na Łyścu w 1819 roku. Przyczyny, przebieg, konsekwencje*, Klasztor Misjonarzy Oblatów Maryi Niepokalanej, Stowarzyszenie Per Crucem, Polskie Radio Kielce, Wydział Humanistyczny UJK, Święty Krzyż, 31 V–1 VI 2019.
- Kaliszuk J., *Rejestracja i opisywanie rękopisów średniowiecznych w zbiorach polskich. Stan i perspektywy badawcze*, wystąpienie na konferencji *Inwentaryzacja zabytków w Polsce. Dzieje, metody, osiągnięcia*, Wydział Sztuk Pięknych UMK, Toruń, 23–25 X 2019.
- Kokowski M., *Wprowadzenie do tematyki sesji i konkretne propozycje rozwiązań redakcyjnych i legislacyjnych*, wystąpienie na konferencji *Polskie czasopisma naukowe z dyscyplin historia i filozofia nauki oraz naukoznawstwo. Aktualne wyzwania*, Komisja Historii Nauki PAU, Kraków, 25 VI 2019.
- Kokowski M., *Wawrzyn Akademicki księdza Bolesława Domańskiego raz jeszcze*, wystąpienie na konferencji *80. rocznica śmierci księdza patrona Bolesława Domańskiego*, Złotowskie Centrum Aktywności Społecznej, Złotów, 26–28 IV 2019.
- Kurkowski J., *Jan Krzysztof Kluk (1739–1796) a Michał Jan Borch (1753–1811). Horyzonty badań przyrodniczych w Rzeczypospolitej schyłku XVIII wieku*, wystąpienie na konferencji *Miasta, miasteczka i miejscowości związane z księdzem Janem Krzysztofem Klukiem*, Muzeum Rolnictwa, Towarzystwo Naukowe Societas Scientiarum Klukoviana et Jablonovianae, Ciechanowiec, 13–14 IX 2019.
- Kurkowski J., *Nieznane notaty szkolne Andrzeja Tarły*, wystąpienie na konferencji *Społeczne i kulturowe uwarunkowania edukacji w Rzeczypospolitej XVI–XVIII wieku*, Instytut Pedagogiki UG, Muzeum Pałacu Króla Jana III w Wilanowie, Warszawa, 11 IV 2019.
- Łotysz S., *He-Chaluc Means Pioneer: The Question of Jewish Agricultural Colonization in Pripet Marshes*, wystąpienie na Annual Symposium of the International Committee for the History of Technology *Technology and Power*, Wydział Nauk Społecznych UŚ, International Committee for the History of Technology, Muzeum UJ, Instytut Historii Nauk PAN, Instytut Pamięci Narodowej, Muzeum w Gliwicach, TechMine Innovations, Katowice, 22–27 VII 2019.
- Łotysz S., *Od programu pomocowego do embarga strategicznego. Społeczność międzynarodowa wobec dążeń krajów Europy Środkowej i Wschodniej do uzyskania penicyliny po drugiej wojnie światowej*, wystąpienie na seminarium z historii nauk przyrodniczych i ścisłych, Instytut Historii Nauk PAN, Warszawa, 20 III 2019.
- Marszałkowski M.F., *Opis dekoracji. O potrzebie rozbudowanej analizy warstwy artystycznej rękopisu*, wystąpienie na konferencji *Textus et pictura. Średniowieczny kodeks rękopiśmienny jako przedmiot studiów interdyscyplinarnych*, Wydział Sztuk Pięknych UMK, Biblioteka Uniwersytecka, Toruń, 12–13 XII 2019.

- Marszałkowski M.F., *Rękopiśmienna spuścizna średniowiecznego skryptorium cystersów w Pelplinie. Próba charakterystyki*, wystąpienie na konferencji „Mądrość zbudowała sobie dom...” Państwo krzyżackie w Prusach, Muzeum Zamkowe, Malbork, 15–17 XI 2019.
- Marszałkowski M.F., *Średniowieczne kodeksy iluminowane z cysterskiego skryptorium w Pelplinie. Problematyka zabytkoznawcza*, wystąpienie na seminarium Pracowni Literatury Średniowiecza i Manuscripta.pl, Instytut Badań Literackich PAN, Instytut Historii Nauki PAN, Warszawa, 6 III 2019.
- Maślanka K., *Kilka uwag na temat hipotezy Riemanna w świetle metody punktu siodłowego zastosowanej do kryteriów dla tej hipotezy – Báez-Duartego i Keipera-Li (cz. 1)*, wystąpienie na seminarium z historii nauk ścisłych, przyrodniczych i techniki, Instytut Matematyki PK, Kraków, 28 II 2019.
- Maślanka K., *Kilka uwag na temat hipotezy Riemanna w świetle metody punktu siodłowego zastosowanej do kryteriów dla tej hipotezy – Báez-Duartego i Keipera-Li (cz. 2)*, wystąpienie na seminarium z historii nauk ścisłych, przyrodniczych i techniki, Instytut Matematyki PK, Kraków, 14 III 2019.
- Maślanka K., *Kilka uwag na temat hipotezy Riemanna w świetle metody punktu siodłowego zastosowanej do kryteriów dla tej hipotezy – Báez-Duartego i Keipera-Li (cz. 3)*, wystąpienie na seminarium z historii nauk ścisłych, przyrodniczych i techniki, Instytut Matematyki PK, Kraków, 28 IV 2019.
- Maślanka K., *Metoda punktu siodłowego i pewne jej zastosowanie (cz. 1)*, wystąpienie na seminarium z historii matematyki, Instytut Matematyki UJ, Kraków, 1 IV 2019.
- Maślanka K., *Metoda punktu siodłowego i pewne jej zastosowanie (cz. 2)*, wystąpienie na seminarium z historii matematyki, Instytut Matematyki UJ, Kraków, 8 IV 2019.
- Maślanka K., „*Musisz mi pomóc, bo zwariuję!*” *Rola matematyków w powstaniu i rozwoju ogólnej teorii względności Einsteina*, wystąpienie na seminarium z historii nauk przyrodniczych i ścisłych, Instytut Historii Nauki PAN, Warszawa, 20 XI 2019.
- Maślanka K., „*Musisz mi pomóc, bo zwariuję!*” *Rola matematyków w powstaniu i rozwoju ogólnej teorii względności Einsteina*, wystąpienie na seminarium z historii nauk ścisłych, przyrodniczych i techniki, Instytut Matematyki PK, Kraków, 12 XII 2019.
- Maślanka K., *Przyrząd Mermína ilustrujący twierdzenie Bella*, wystąpienie na seminarium z historii nauk ścisłych, przyrodniczych i techniki, Instytut Matematyki PK, Kraków, 23 V 2019.
- Maślanka K., *Twierdzenie Bella – najgłębsze odkrycie w naukach ścisłych*, wystąpienie na seminarium z historii matematyki, Instytut Matematyki UJ, Kraków, 3 VI 2019.
- Paciorek M., *Kobiety w czepkach. Prestiż zawodu pielęgniarki w opinii polskiej prasy medycznej lat pięćdziesiątych*, wystąpienie na konferencji *Kobiety w medycynie – w stulecie odzyskania niepodległości (1918–2018)*, Uczelnia Łazarskiego, Warszawa, 9 III 2019.
- Paciorek M., *Pielęgniarstwo polskie lat pięćdziesiątych w opinii ówczesnej prasy zawodowej*, wystąpienie na Zjeździe Polskiego Towarzystwa Historii Nauk Medycznych *Dziedzictwo przeszłości w medycynie współczesnej*, Poznań, 10–12 X 2019.
- Piekarski M., *Pieśni Karola Mikulego w kontekście twórczości jego epoki*, wystąpienie na konferencji *Musica Galiciana*, Instytut Muzyki URz, Rzeszów, 18–19 XI 2019.
- Piekarski M., *Szkolnictwo muzyczne Warszawy i Lwowa jako element polityki zaborcy oraz działalność na rzecz społeczeństwa polskiego w XIX wieku*, wystąpienie na sympozjum historii muzyki XIX wieku, Instytut Sztuki PAN, Warszawa, 14–15 III 2019.

- Piekarski M., *Szkolnictwo muzyczne Warszawy i Lwowa w końcu XIX i początkach XX wieku*, wystąpienie na seminarium z historii oświaty i dziejów ruchu umysłowego, Instytut Historii Nauki PAN, Warszawa, 25 IV 2019.
- Pludra-Żuk P., *„Aurora” in Medieval Poland: Delivery and Function of the Text*, wystąpienie na European Association of Biblical Studies Annual Conference, Warszawa, 11–14 VIII 2019.
- Pludra-Żuk P., *„Aurora” Piotra Rigi w średniowiecznej Polsce. Transmisja i funkcja tekstu na przykładzie polskich rękopisów*, wystąpienie na seminarium doktorskim, Instytut Historii Nauki PAN, Warszawa, 30 XI 2019.
- Siewierski T., *Głos w dyskusji po referacie Krzysztofa Zamorskiego „Doświadczenie historiografii PRL z perspektywy przełomu 1989 roku”*, wystąpienie na Powszechnym Zjeździe Historyków Polskich, Lublin, 18–20 IX 2019.
- Siewierski T., *In the Merging World of History and Politics: Feliks Tych (1929–2015) – a Scholar and Participant*, wystąpienie na konferencji *Biographies and Politics: The Involvement of Jews and People of Jewish Origin in Leftist Movements in 19th- and 20th-Century Poland*, Muzeum Historii Żydów Polskich, Warszawa, 1–2 XII 2019.
- Siewierski T., *Węgry i relacje polsko-węgierskie w historiografii PRL*, wystąpienie na konferencji *Bratanków dzieje wspólne*, Muzeum Łazienki Królewskie, Warszawa, 7 V 2019.
- Skalimowski A., *Edmund Goldzamt (1918–1990) – architekt, pedagog, demagog. Przyczynek do biografistyki schyłkowego okresu życia*, wystąpienie na seminarium z historii oświaty i dziejów ruchu umysłowego, Instytut Historii Nauki PAN, Warszawa, 28 II 2019.
- Soszyński J., *Medieval Latin Biblical Manuscripts in Polish Collections: An Overview of Extant Source Materials*, wystąpienie na European Association of Biblical Studies Annual Conference, Warszawa, 11–14 VIII 2019.
- Soszyński J., *Rękopiśmienne Biblie w zbiorach Baworowskich*, wystąpienie na konferencji *Kolekcje prywatne w zbiorach książki dawnej*, Ossolineum, Wrocław, 18–19 VI 2019.
- Soszyński J. i in., *Rękopisy w katalogu centralnym NUKAT*, wystąpienie na konferencji *Zbiory specjalne polskich bibliotek naukowych w katalogu centralnym NUKAT*, Biblioteka Uniwersytecka, Warszawa, 25–26 XI 2019.
- Sunderland D., *Chwat Batuta albo największa polska wikimistyfikacja w jednym obrazku z komentarzem*, wystąpienie na konferencji *Humans in a Technological World: Anthropology of Technics*, Instytut Filozofii UJ, Instytut Historii Nauki PAN, Wydział Artes Liberales UW, Wydział Humanistyczny AGH, Instytut Kultury Współczesnej UŁ, Instytut Etnologii i Antropologii Kulturowej UŁ, Instytut Filozofii UMCS, Polskie Stowarzyszenie Transhumanistyczne, Kraków, 9–10 V 2019.
- Szumski J., *Pakt Ribbentrop–Mołotow w sowieckiej i rosyjskiej historiografii oraz polityce historycznej. Krótki kurs*, wystąpienie na konferencji *Pakt dla wojny. Zmowa Hitler–Stalin z 23 sierpnia 1939 roku z perspektywy osiemdziesięciu lat od wybuchu drugiej wojny światowej*, Muzeum Drugiej Wojny Światowej, Europejska Sieć Pamięć i Solidarność, Gdańsk, 23–24 VIII 2019.
- Szumski J., *Soviet National Policy Toward Poles in Soviet Russia and the USSR in the Interwar Period (1921–1939)*, wystąpienie na World Congress on Polish Studies, Polish Institute of Arts and Sciences in America, Wydział Historyczny UG, Gdańsk, 14–16 VI 2019.
- Szumski J., *Wyzwania związane z tłumaczeniami źródeł z języka rosyjskiego. Kilka uwag na podstawie własnych doświadczeń w tłumaczeniu specjalistycznych tekstów o te-*

matyce historycznej, wystąpienie na konferencji *Stan i perspektywy edytorstwa źródeł z XIX wieku (Księstwo Warszawskie i gubernie zachodnie Rosji)*, Instytut Historyczny UW, Warszawa, 18 XI 2019.

Szumski J., Libera P., *Archiwa zagraniczne w badaniach nad historią Polski. Doświadczenia i praktyka*, wystąpienie na Letniej Szkole Historii Najnowszej, Instytut Pamięci Narodowej, Palczew, 2–7 IX 2019.

Szyller S., *Opis rękopisu w zależności od jego zawartości*, wystąpienie na konferencji *Textus et pictura. Średniowieczny kodeks rękopiśmienny jako przedmiot studiów interdyscyplinarnych*, Wydział Sztuk Pięknych UMK, Biblioteka Uniwersytecka, Toruń, 12–13 XII 2019.

Trojanowska A., *Fotografia na łamach „Wiadomości Farmaceutycznych” (1919–1939)*, wystąpienie na Zjeździe Polskiego Towarzystwa Historii Nauk Medycznych *Dziedzictwo przeszłości w medycynie współczesnej*, Poznań, 10–12 X 2019.

Tucholski Z., *Dziedzictwo utracone. Warszawska architektura przemysłowa i komunikacyjna zniszczona w okresie dwudziestolecia*, wystąpienie na konferencji *Educare necesse est... Dziedzictwo pamięci*, Naczelna Dyrekcja Archiwów Państwowych, Archiwum Państwowe, Instytut Pamięci Narodowej, Instytut Historyczny UW, Mazowieckie Samorządowe Centrum Doskonalenia Nauczycieli, Archiwum Główne Akt Dawnych, Warszawa, 13–14 VI 2019.

Tucholski Z., *Historia elektryfikacji kolejnictwa w Polsce*, wystąpienie na Kongresie Elektryki Polskiej, Stowarzyszenie Elektryków Polskich, Warszawa, 2–3 IV 2019.

Tucholski Z., *Ochrona dziedzictwa infrastruktury i architektury kolejowej*, wystąpienie na konferencji *Program Infrastruktura i Środowisko o przeszłości*, Ministerstwo Inwestycji i Rozwoju, Warszawa, 11 X 2019.

Tucholski Z., *Osada leśna „Kaczew”, dawny dwór myśliwski Radziwiłłów. Cenny zabytek budownictwa leśnego*, wystąpienie na konferencji *Las i historia*, Ośrodek Kultury Leśnej, Gołuchów, 17–18 X 2019.

Tucholski Z., *Relikty myszyńskie kolejki wąskotorowej*, wystąpienie na konferencji *Wielokulturowy Myszyniec. Historia i pamięć*, Urząd Miejski, Ostrołęckie Towarzystwo Naukowe, Fundacja Kulturalne Kurpie, Myszyniec, 17 VI 2019.

Tucholski Z., *Rozwój kolejnictwa polskiego w okresie II RP*, wystąpienie na konferencji *Polskie osiągnięcia techniczne w przededniu drugiej wojny światowej*, Wydział Samochodów i Maszyn Roboczych PW, Warszawa, 24 V 2019.

Tucholski Z., *Uwarunkowania konserwatorskie i techniczne odbudowy i eksploatacji zabytków techniki*, wystąpienie na konferencji *Technika i nauka w muzeum*, Muzeum Okręgowe, Bydgoszcz, 25–27 IX 2019.

Tucholski Z., *Źródła historyczne do biografii zawodowych kolejarzy polskich*, wystąpienie na Ogólnopolskiej Konferencji Genealogicznej, Opolscy Genealodzy, Muzeum Piastów Śląskich, Archiwum Państwowe w Opolu, Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Opolu, Brzeg, 20–22 IX 2019.

Urbanik-Kopeć A., *„A to dlatego, że go nie kochałam”. Historia rozwodu Elizy Orzeszkowej w rzeczywistości prawnej Królestwa Polskiego w drugiej połowie XIX wieku*, wystąpienie na konferencji *Kobiety w prawie*, Wydział Prawa UwB, Białystok, 7 III 2019.

Urbanik-Kopeć A., *Historie na marginesach. Wyzwania badawcze w pracy nad dokumentami osobistymi kobiet z klasy pracującej w drugiej połowie XIX wieku na ziemiach*

- polskich*, wystąpienie na konferencji *Wyzwania źródłowe w badaniach nad historią pfc*, Instytut Historyczny UW, Warszawa, 27 IX 2019.
- Urbanik-Kopeć A., „*Kobiety są jak pudle, a powinny być jak śliwki*”. *Użyteczność domowej edukacji kobiecej na ziemiach polskich w drugiej połowie XIX wieku*, wystąpienie na seminarium z historii oświaty i dziejów ruchu umysłowego, Instytut Historii Nauki PAN, Warszawa, 31 I 2019.
- Urbanik-Kopeć A., „*Najbiedniejsze w świecie istoty*”. *Tożsamość i aspiracje guwernanek w Królestwie Polskim (1830–1914) w kontekście zmiany społecznej i kulturowej*, wystąpienie na seminarium z historii oświaty i dziejów ruchu umysłowego, Instytut Historii Nauki PAN, Warszawa, 19 XII 2019.
- Urbanik-Kopeć A., *Servants and Ladies: About Female Relationships in Urban Middle-Class Households at the Turn of the 20th Century*, wystąpienie na World Conference on Women's Studies *From Women Emancipation to Sustainable Development*, Wydział Nauk Społecznych SGGW, World Center for Women Studies, Instytut Historii UAM, Warszawa, 10–12 X 2019.
- Urbanik-Kopeć A., *Zajrzeć za zasłonę. Spirytyzm – ślepy zaulek rozwoju nauki w drugiej połowie XIX wieku?*, wystąpienie na seminarium z historii nauk przyrodniczych i ścisłych, Instytut Historii Nauki PAN, Warszawa, 17 IV 2019.
- Wiśniewska M., *Biskup Kazimierz Romaniuk – naukowiec, prefekt, wykładowca, rektor Wyższego Metropolitalnego Seminarium Duchownego w Warszawie*, wystąpienie na konferencji *Szkolnictwo wyznaniowe i jego oddziaływanie na życie społeczno-kulturalne państwa i regionu w XX wieku*, Instytut Historii Nauki PAN, Warszawa, 6 XII 2019.
- Wiśniewska M., *Edukacja polonijna po drugiej wojnie światowej*, wystąpienie na konferencji *Polskie wychodźstwo i jego przyczyny podczas drugiej wojny światowej i po jej zakończeniu*, Światowa Rada Badań nad Polonią, Wydział Nauk Historycznych i Społecznych UKSW, Polskie Towarzystwo Naukowe na Obczyźnie, Klub Jagielloński, Londyn, 24–26 X 2019.
- Wiśniewska M., *Przedszkola Polski „ludowej”*. *Ideologizacja instytucji (1944–1965)*, wystąpienie na seminarium Instytutu Pileckiego, Warszawa, 16 X 2019.
- Wiśniewska M., *Stołeczny i wojewódzki aparat wyznaniowy wobec duchowieństwa archidiecezji warszawskiej związanego z opozycją polityczną w latach 1976–1989*, wystąpienie na konferencji *Księża dla władzy groźni. Duchowni współpracujący z opozycją (1976–1989)*, Instytut Pamięci Narodowej, Warszawa, 16 IV 2019.
- Wiśniewska M., *Struktury, kadry i działalność warszawskiej administracji wyznaniowej (1945–1956)*, wystąpienie na konferencji *Struktury administracji wyznaniowej i pierwsze lata działalności Urzędu do Spraw Wyznań w Polsce „ludowej” (1945–1956)*, Instytut Pamięci Narodowej, Trębki Nowe, 25–27 IX 2019.
- Włodarczyk J., *W 50. rocznicę pierwszego lądowania człowieka na Księżycu*, wystąpienie na konferencji *Mikołaj Kopernik na ziemi lubawskiej*, Fundacja Nicolaus Copernicus, Instytut Historii Nauki PAN, Urząd Miasta Lubawa, Warszawa–Lubawa, 20–21 V 2019.
- Włodarczyk J. i in., *“Aratus” and “Phaenomena” by Jan Kochanowski: Between Textual Criticism and Poetry*, wystąpienie na Ciceronian Congress *Cicero, Society, and the Idea of Artes Liberales*, Ośrodek Badań nad Tradycją Antyczną UW, Wydział Artes Liberales UW, Société internationale des amis de Cicéron, Warszawa, 12–14 XII 2019.

- Wójcik A., *Dwudziestolecie uchwalenia Międzynarodowej Karty Turystyki Kulturowej i Kodeksu Etyki w Turystyce*, wystąpienie na konferencji *Możliwości wykorzystania turystycznego zabytków Staropolskiego Okręgu Przemysłowego*, Polskie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze, Końskie, 23 XI 2019.
- Wójcik A., *Gospodarcze tradycje Zagłębia Dąbrowskiego*, wystąpienie na posiedzeniu Komisji Historii Śląska PAU, Dąbrowa Górnicza, 9 III 2019.
- Wójcik A., *Górnictwo i archeologia górnicza*, wystąpienie na konferencji *Człowiek i kamień. Badania geologiczne w perspektywie archeologii*, Instytut Geologii UAM, Poznań, 15 III 2019.
- Wójcik A., *Hutnictwo żelaza w Zachodnim Okręgu Górniczym Królestwa Polskiego w okresie zarządu Marcelego Królikiewicza*, wystąpienie na konferencji *Dziedzictwo kulturowe zabytków techniki oraz ich wpływ na rozwój współczesnych technologii przemysłowych*, Politechnika Częstochowska, Stowarzyszenie Wychowanków PCz, Urząd Miasta, Sielpia Wielka, 9–11 IX 2019.
- Wójcik A., *Mapy okręgów górniczo-hutniczych Królestwa Polskiego dziedzictwem polskiej myśli technicznej*, wystąpienie na konferencji *Dziedzictwo kulturowe zabytków techniki oraz ich wpływ na rozwój współczesnych technologii przemysłowych*, Politechnika Częstochowska, Stowarzyszenie Wychowanków PCz, Urząd Miasta, Sielpia Wielka, 9–11 IX 2019.
- Wójcik A., Preidl W., *Opieka zdrowotna górników w XIV–XVI wieku*, wystąpienie na konferencji *Dziedzictwo i historia górnictwa oraz wykorzystanie pozostałości dawnych robót górniczych*, Wydział Geoinżynierii, Górnictwa i Geologii PWr, Centrum Badawczo-Rozwojowe KGHM „Cuprum”, Muzeum Przemysłu Naftowego i Gazowniczego, Komitet Historii Nauki i Techniki PAN, Instytut Historii Nauki PAN, Bóbrka, 11–13 IV 2019.
- Wójcik A., Preidl W., *Tajemnice kopalni rud srebra i ołowiu „Wiktor Emanuel” w Siewierzu*, wystąpienie na konferencji *Dziedzictwo i historia górnictwa oraz wykorzystanie pozostałości dawnych robót górniczych*, Wydział Geoinżynierii, Górnictwa i Geologii PWr, Centrum Badawczo-Rozwojowe KGHM „Cuprum”, Muzeum Przemysłu Naftowego i Gazowniczego, Komitet Historii Nauki i Techniki PAN, Instytut Historii Nauki PAN, Bóbrka, 11–13 IV 2019.
- Wyka E., *Instruments and Didactic Models in Mathematics*, wystąpienie na Dickstein Forum, Komisja Historii Nauki PAU, Académie internationale d'histoire des sciences, Механіко-математичний факультет Львівського національного університету, Instytut Historii Nauki PAN, Ústav aplikované matematiky Českého vysokého učení technického, Wydział Matematyczno-Przyrodniczy URz, Polskie Towarzystwo Matematyczne, Kraków, 19–21 IX 2019.

Daniel Sunderland

Instytut Historii Nauki im. L. i A. Bierkenmajerów PAN

ORCID 0000-0002-7397-9614

Monografie wydane przez Instytut Historii Nauki PAN w 2019 r.

- Duda R., *Historia matematyki w Polsce na tle dziejów nauki i kultury*, Instytut Historii Nauki PAN, Aspra-JR, Warszawa 2019, ss. 628.
- Halicka B., *Życie na pograniczach. Zbigniew Anthony Kruszewski. Biografia*, Instytut Historii Nauki PAN, Aspra-JR, Warszawa 2019, ss. 432.
- Zamecki S., *Życie wśród innych*, Instytut Historii Nauki PAN, Warszawa 2019, ss. 64.
- Dawna kartografia historyczna i wojskowa*, red. B. Konopska, J. Ostrowski, P.E. Weszpiński, tłum. B. Szczepanik-Bujas, Instytut Historii Nauki PAN, Warszawa 2018 [recte 2019], ss. 374.
- Polski wkład w przyrodoznawstwo i technikę. Słownik polskich i związanych z Polską odkrywców, wynalazców oraz pionierów nauk matematyczno-przyrodniczych i techniki*, red. B. Orłowski, Instytut Historii Nauki PAN, Instytut Pamięci Narodowej, Warszawa 2015–2019, t. 5, ss. 408.
- Rok 1918. Odrodzona Polska i sowiecka Rosja w nowej Europie*, red. L. Zasztowt, J. Szumski, Instytut Historii Nauki PAN, Aspra-JR, Warszawa 2019, t. 1, ss. 490.
- Rok 1918. Odrodzona Polska i sowiecka Rosja w nowej Europie*, red. L. Zasztowt, J. Szumski, Instytut Historii Nauki PAN, Aspra-JR, Warszawa 2019, t. 2, ss. 402.

Daniel Sunderland

Instytut Historii Nauki im. L. i A. Bierkenmajerów PAN

ORCID 0000-0002-7397-9614